

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav bohemistických studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Olga Mironova

**Perfektiva a imperfektiva od základů -vézt, -vážet, -vozt ve
spojení s prefixy do- a od- (na základě analýzy ČNK)**

**Perfective and imperfective verbs derived from
-vézt, -vážet, -vozt in combination with prefixes do- and od-
(based on the The Czech National Corpus data analysis)**

Praha, 2012

Vedoucí práce: PaedDr. Ilona Kořánová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práci paní PaedDr. Iloně Kořánové za veškerou metodickou pomoc, za čas strávený při konzultacích, za cenné připomínky a odborné rady, které mi poskytla při zpracování této práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 4.7.2012.

.....

Olga Mironova

Abstrakt

Hlavním tématem této bakalářské práce jsou slovesa pohybu od základů -vézt, -vážet, -vozt ve spojení s prefixy do- a od-. Vybraná slovesa jsou analyzována ze syntaktického a sémantického hlediska. Teoretická část shrnuje pojetí slovesného vidu, determinovanosti a nedeterminovanosti sloves, slovesné valence a významů prefixů do- a od-. V praktické části je statistické zpracování dat Českého národního korpusu SYN2010. Cílem práce je porovnání výsledků získaných na základě analýzy dat ČNK SYN2010 s výsledky, které se vyskytují v různých slovnících českého jazyka.

Klíčová slova

Slovesný vid, slovesa determinovaná - indeterminovaná, slovesné prefixy do-, od- , slovesná valence

Abstract

The main topic of this bachelor thesis is motion verbs derived from -vézt, -vážet, -vozt in combination with the prefixes do- and od-. Chosen verbs are analyzed from the syntactic and semantic point of view. The theoretical part summarizes the definition of the verb aspect, determinate and indeterminate verbs, verb valency and definition of the prefixes do-, od-. In the practical part data from The Czech National Corpus SYN2010 is statistically analyzed. The goal of this work is to compare the results that were received from the data analysis of the CNC SYN2010 with the results that occur in different dictionaries of the Czech language.

Keywords

The grammatical aspect of a verb, determinate and indeterminate verbs, prefixes do-, od- , verb valency

Obsah

Úvod.....	7
1. Slovesný vid v češtině.....	8
1.1 Pojem slovesného vidu	8
1.2 Dokonavá a nedokonavá slovesa	8
2. Slovesa pohybu a významy zvolených prefixů.....	11
2.1 Pojem pohybu	11
2.2 Determinovaná a nedeterminovaná slovesa v odborné literatuře	11
2.3 Slovesa determinovaná	14
2.4 Slovesa nedeterminovaná	16
2.5 Významy prefixů OD- a DO-	18
2.6 Pojem valence	18
3. Analýza dat ČNK (SYN2010) a statistické zpracování materiálu.....	20
3.1 Popis analýzy	20
3.2 Sloveso dovézt	20
3.3 Sloveso dovážet	27
3.4 Sloveso dovozit.....	32
3.5 Sloveso odvézt	32
3.6 Sloveso odvážet	41
3.7 Sloveso odvozit.....	47
4. Interpretace získaného materiálu	48
Závěr	56
Seznam použité literatury	57

Úvod

Hlavním tématem této bakalářské práce jsou slovesa pohybu od základů -vézt, -vážet, -vozit ve spojení s prefixy do- a od-. Cílem práce je zkoumání těchto sloves ze syntaktického a sémantického hlediska na základě analýzy Českého národního korpusu a porovnání získaných výsledků s různými slovníky českého jazyka.

První kapitola této práce popisuje pojetí slovesného vidu v češtině, rozdíl mezi dokonavými a nedokonavými slovesy. Druhá kapitola je věnována determinovaným a nedeterminovaným slovesům, slovesné valenci a významu zvolených prefixů do- a od-. V analytické části této práce, zejména ve třetí kapitole, se podíváme na různé valenční struktury a významy, které se objevují u vybraných sloves v korpusu SYN2010. Třetí kapitola obsahuje podkapitoly, ve kterých je popsáno každé sloveso zvlášť, jeho valenční struktury a významy, a jsou uvedeny příklady z Českého národního korpusu. Ve čtvrté kapitole budeme porovnávat získané výsledky s různými slovníky českého jazyka, jako Slovník spisovného jazyka českého, Slovník spisovné češtiny, Příruční slovník jazyka českého, Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení, a nejvíc se zaměříme na vybraná slovesa z hlediska syntaktického.

1. Slovesný vid v češtině

1.1 Pojem slovesného vidu

Slovesným videm rozumíme rozlišující prvek při užití slovesa ve dvojích až trojích řadách paralelních tvarů, které se od sebe neliší základním slovním významem, nýbrž tím, že jsou nedokonavé, nebo dokonavé. To jsou rozdíly jako *dělat – udělat*, *psát – napsat*, a také *dělat – dělávat*, *psát – psávat*. „Slovesný vid patří k těm znakům slovesa, které mají onomatologickou funkci, patří k tzv. aspektovým modifikacím slovesa. Jak říká tento termín, modifikuje taková mluvnická kategorie v jistém smyslu význam slova, popř. k němu situačně něco dodává. Mathesius řadí k aspektovým modifikacím slovesa i slovesný způsob a slovesný čas, pokud mají význam samostatný a ne toliko syntaktický“.¹

„Vidové protiklady vystupují nejzřetelněji a nejplněji, když jde o děj konkrétní a aktuální, tj. probíhající v okamžiku promluvy nebo spolu s ním transponovaný do jiného času. Například lidové *vydělává* (právě) chléb z pece – proti už ho *vydělal*, hned ho *vydělá*“.² V obecném užití se vidové protiklady zmenšují.

1.2 Dokonavá a nedokonavá slovesa

Dokonavá slovesa vyjadřují děj završený, ukončený, celkový, nedokonavá slovesa vyjadřují děj probíhající, neohraňovaný. „Skutečné nedokonání můžeme vyjádřit zřetelnými slovníkovými nebo jinými kontextovými prostředky: on to sice *dělal*, ale nikdy to *nedodělal* a *nedodělá*; on to možná *bude dělat*, ale nikdy s tím *nebude hotov* atp. Z nedokonavého tvaru samého to neplyne v tom smyslu, jako naopak plyne z dokonavého dokončení, uzavření činnosti.“³

Ovšem těžším způsobem se definuje vid u sloves užitých na označení charakteristického znaku, zejména však přímo u sloves na označení schopnosti. „Tu je těžko mluvit o „výsledkovosti“, spíš tu pochopíme dokonavost jako „celkovost“ nebo jako „faktovost“; obsah slovesa chápeme jako fakt v tom smyslu, že jím rozumíme charakteristický znak. Jde ovšem o zvláštní dokonavost, míň rozlišenou od nedokonavosti

---

¹ F. Kopečný Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 6

² F. Kopečný Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 7

³ F. Kopečný Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 10

nežli u sloves dějových, a tedy blízkou k obojvidosti“.⁴ Například sloveso *dovede to* má význam jako *umí to*.

Co se týká protikladu dokonavosti a nedokonavosti, tak je gramatikalizován tak dokonale, že je obtížné vymezit jej čistě sémanticky. „Nejvýstižnější vymezení dokonavosti jakožto faktového, „uzavřeného“ pojetí slovesného obsahu, které je do značné míry vhodné i pro vystižení dokonavosti u nedějových sloves označujících schopnost nebo stav, je zase právě proto málo rozlišujícím znakem proti nedokonavosti“.⁵

Dokonavé tvary jsou příznakové, nedokonavé jsou bezpříznakovém členem protikladné dvojice, jsou neutrální k otázce dokonání a nedokonání, mohou stát po slovesech fázových a po slovese *budu*. „Tento nesémantický, formální znak je nejspolehlivějším kritériem vidu“.⁶ Sloveso nedokonavé může být užito místo dokonavého, například *Otec už šel domů* (-odešel), *Zítřejka pojedeme na houby* – *Zítřejka jedeme na houby*. Schopnost vyjádřit aktuální přítomnost mají pouze nedokonavé tvary.⁷

Vid nelze směřovat se slovesným časem, i když spojování vidu s časem podle F. Kopečného (1962) je přirozené, ale „tvar slovesa v minulém čase sám o sobě nevypovídá nic o ukončení děje, slovesa nedokonavá vyjadřují průběh děje, nejsou zaměřena na vyjádření jeho ukončení: *četl knihu* (nevíme, zda dočetl, pouze víme, že v minulosti probíhalo čtení, dokonce ani nevíme, zda ještě nyní probíhá) x *přečetl knihu*. Sloveso dokonavé je zaměřeno na komplexní podání děje vyjádřeného slovesem, přičemž se tato komplexnost chápe jako zaměření na koncovou hranici děje“.⁸

F. Kopečný (1962) také uvádí, že s protikladem dokonavosti – nedokonavosti sousedí starší protiklad determinovanosti – nedeterminovanosti, a popisuje jeho vývoj. „Determinovaností rozumíme zaměřenost slovesa na bližší určení, na udání objektu nebo cíle slovesného děje. V. Wijk definuje slovesa determinovaná jako slovesa, označující „l'action peu compliquée, menant directement à un but“, nedeterminovaná označují činnost „skládající se z víceroch aktů, činnosti delší nebo opakované“. Podle pojetí V. Wijkova a Němcova byla determinovanost předpokladem pro vznik perfektivnosti. Vid se vyvíjel postupným narůstáním párů „sloveso determinované – nedeterminované“ podle vzorů už existujících, ať

---

⁴ Kopečný F., Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 10

⁵ Kopečný F., Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 10

⁶ Kopečný F., Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 11

⁷ Čechová M. a kol., Čeština – řeč a jazyk. ISV, Praha 2000, s. 169

⁸ Čechová M. a kol., Čeština – řeč a jazyk. ISV, Praha 2000, s. 170

už typu běžati – běgati, dvignoti – dvigati, nebo párů typu pisati – napisati (neboť prefixací vzniká ze slovesa nedeterminovaného sloveso determinované (...)). Když vzrůstal počet takových párů nad původní sémantické možnosti, vzrůstala i možnost subjektivního postoje mluvčího k hodnocení takových dějů – objektivní kategorie nedeterminovanosti přerostla v subjektivní kategorii perfektivnosti, stala se kategorií vidovou“.⁹

Starý protiklad determinovanosti – nedeterminovanosti se přehodnotil ve vyšší, gramatikalizovaný protiklad dokonavosti – nedokonavosti, ale zůstaly členy, které se nestaly dokonavými. F. Kopečný (1962) píše: „zůstal tu přece jenom v tomto moři nové kvality ostrůvek jakoby kvality staré, zbytek starého protikladu. Jeho determinované členy se nepodřídily novému řádu, nestaly se dokonavými, nýbrž zachovaly si jakoby starou předvidovou nedokonavost (...). Ovšem tento ostrůvek se musil včlenit celý (tj. oběma svými členy, determinovaným i nedeterminovaným) do nového protikladu dokonavosti – nedokonavosti, a to ovšem do členu bezpříznakového, do nedokonavosti. Do nedokonavosti „prosté“, tehdy ještě neexistovala třída sloves příznakových co do neaktuální násobenosti (typ *dělávám*). Ale i když později vznikla, zůstala už nedeterminovaná slovesa typu *nosit*, *chodit* (...) od ní odlišena: Je zásadní rozdíl mezi nimi a příznakově neaktuálním typem *nosívá*, *chodívá* (...); neboť slovesa typu *nosí*, *chodí* mohou vyjadřovat děje aktuálně probíhající a je možno je prefixací zdokonavit zrovna tak jako jejich protějšky *jde*, *nese*“.¹⁰

Dnes mimovidový protiklad determinovanosti – nedeterminovanosti můžeme vidět jen na poměrně malé skupině sloves. „Jsou to determinovaná slovesa *jít*, *jet*, *vézt*, *hnát*, *běžet*, *letět*, *nést*, *vést* a *táhnout* – k nimž jsou nedeterminované protějšky *chodit*, *jezdit*, *vozit*, *honit*, *běhat*, *lítat*, *nosit*, *vodit* a *tahat*“.¹¹

---

⁹ Kopečný F., Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 12

¹⁰ Kopečný F., Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 13

¹¹ Kopečný F., Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 13-14

2. Slovesa pohybu a významy zvolených prefixů

2.1 Pojem pohybu

„Pohyb – v mnoha podobách, které za tímto označením skrývají, - náleží k tomu nejzákladnějšímu v životě člověka – a nejen jej. Patří k charakteristikám života, ale týká se i neživých entit. Jako pohyb označujeme jak pohyb řízený vůlí, tak pohyb způsobený „cizí“ silou.“¹² Pod slovem pohyb rozumíme přemísťování člověka a jiných živých bytostí z jednoho místa na jiné, situace jako pád a ztráta rovnováhy, „kdy pohybující se subjekt sám není tím, kdo pohyb řídí“.¹³

Téma pohybu v lingvistice (popř. téma prostoru a času) „se „skrývá“ především ve výzkumech jazykových prostředků, které slouží k jeho označování, tj. zejména sloves a jejich sémantiky, předložek a pádů spojených s dynamickými významy, vybraných gramatických kategorií sloves aj“.¹⁴

2.2 Determinovaná a nedeterminovaná slovesa v odborné literatuře

Slovesa označující pohyb se chovají v mnohém jinak než „běžná“ nedokonavá slovesa. Jejich odlišnost bývá označována různě a bývá k ní i různým způsobem přistupováno. „Pro celou skupinu sloves typu *jít / chodit, jet / jezdit* i pro charakteristiky, jimiž se nejvýrazněji liší od ostatních, „běžných“ nedokonavých sloves, se v odborné literatuře používají různé termíny“.¹⁵ V češtině skupinu nejčastěji označují jako slovesa pohybu nebo slovesa přemísťování, „základní vlastnosti členů příslušných dvojic pak jako determinovanost a nedeterminovanost, ale také například jako určenost a neurčenost, směrová určenost a směrová neurčenost aj“.¹⁶ Termíny slovesa pohybu a determinovanost a nedeterminovanost se užívají nejčastěji.

Oba typy sloves jsou dnes řazeny ke slovesům nedokonavým. Nedeterminovaná slovesa je podobnější „běžným“ nedokonavým českým slovesům (typ *chodit*), můžeme utvořit tvar futura *budu chodit*, habituálně-iterativní slovesa typu *chodívat*. Odlišnost determinovaných sloves od „typických“ sloves nedokonavých je výraznější, futurum a

---

¹² Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 20

¹³ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 20

¹⁴ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 22

¹⁵ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 56

¹⁶ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 56

imperativ tvoříme pomocí prefixů (*půjdu, pojed'*) a habituálně-iterativní slovesa se od nich netvoří.¹⁷

Z diachronního hlediska determinovaná a nedeterminovaná slovesa pokládají za pozůstatek kategorie, která hrála podstatnou roli při vývoji vidu. „Skupina je hodnocena jako neproduktivní a uzavřená“.¹⁸

L. Saicová Římalová píše: „Za hlavní odlišnost mezi slovesy typu *jít / chodit, jet / jezdit* a „běžnými“ nedokonavými slovesy bývá pokládána právě determinovanost a nedeterminovanost. Vymezení determinovanosti a nedeterminovanosti je však v literatuře nejednotné. Někteří autoři se snaží hledat pro každý z obou typu invariantní význam, jiní vzhledem k rozmanitosti užití daných sloves uvažují o více významových odstínech.“¹⁹

L. Saicová Římalová popisuje, jak různé české příručky hodnotí tuto skupinu sloves. Autorka uvádí, že „základní české příručky většinou uvedenou skupinu zmiňují spíše okrajově v rámci výkladů o vidu jako specifickou skupinu sloves nedokonavých. Pro některé autory je důležitý především rys směrnosti pohybu. Např. V. Šmilauer (1982, s. 43) řadí slovesa typu *jít* mezi slovesa trvací a uvádí, že označují „určitý případ pohybu jistým směrem“; druhý člen dvojice (typ *chodit*) řadí mezi slovesa opětovací a o jejich významu uvádí, že „znamenají obecně druh pohybu“. Mluvnice češtiny II (1986, s. 186, autorem části je J. Petr) zakládá příslušné definice na počtu směrů pohybu: slovesa determinovaná označují „jednosměrný (lineární) pohyb“, nedeterminovaná nikoli. Také Čechová a kol. (2000, s. 173. autorkou části je M. Čechová) popisuje slovesa determinovaná jako „určená co do směru“ a nedeterminovaná jako „směrově neurčená“, která však mohou v některých kontextech naznačovat směr. Autorka také zmiňuje, že vyjadřovat směřování je typické spíše pro slovesa dokonavá“.²⁰

L. Saicová Římalová také popisuje definice determinovanosti takových autorů jako jsou Nübler, Havránek a Jedlička, Daneš a Hlavsa, Mrhačová: „N. Nübler (v příslušném hesle v Encyklopedickém slovníku češtiny, 2002, s. 109) uvádí jako nejčastější definici determinovanosti pojetí založené nikoli na směru, ale na cíli a na druhu pohybu. U

---

¹⁷ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 57

¹⁸ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 57

¹⁹ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 57

²⁰ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 58

nedeterminovaných sloves uvádí, že mohou vyjadřovat děje obvyklé, opakované“. Podobně přistupuje k determinovanosti i F. Čermák.²¹

„Havránek a Jedlička (1988, s. 232) uvažují o míře vztahu daného slovesa ke konkrétní situaci a uvádějí, že nedeterminovaná slovesa vyjadřují děj „obecně beze vztahu ke konkrétní situaci“ a že mohou označovat děj násobený, ale také „děj, který není násobený“, ale není zcela totožný s dějem „nenásobeným z dvojice (...)“, a rovněž vlastnost či způsobilost.

Nejpodrobněji otázku zkoumají práce Daneš – Hlavsa a kol. (1981) a Mrhačová (1993, totéž viz Kučerová, 1969). F. Daneš a Hlavsa s odkazy na další badatele pokládají význam determinovaných sloves za „dosti jednotný“ (Daneš – Hlavsa a kol., 1981, s. 90) a u nedeterminovaných předpokládají „mnoho různých odstínů: význam stavu, způsobilosti k ději, význam děje obvyklého nebo iterativního, děje složeného“ spojených podle nich společným znakem, a to neurčitostí. (...) U nedeterminovaných sloves se připojují ke Karcevskému a jeho rozlišení tří významů: „1. pohyb násobený, 2. pohyb v různých směrech. 3. schopnost druhu pohybu“ (Daneš – Hlavsa a kol., 1981, s. 90).

E. Mrhačová (1993, s. 37-46) popisuje významy determinovaných a nedeterminovaných sloves zvlášť nejdříve v rovině časové a poté v rovině prostorové. Determinovaná slovesa podle autorky (Mrhačová, 1993, s. 43) vyjadřují „konkrétní zaměřenost“ časovou v rovině časové a směrovou v rovině prostorové. Nedeterminovaná slovesa (Mrhačová, 1993, s. 43-45) označují v rovině časové: 1) „význam faktického děje“ a 2) „význam nefaktického děje“; „iterativní význam“ a „význam vlastnosti / schopnosti“. V rovině prostorové označují pohyb, který buď je, nebo není „směrově zaměřený“. Za základní význam nedeterminovaných sloves autorka pokládá v rovině časové význam iterativnosti a v rovině prostorové význam „směrové irelevance“.²²

Výše uvedené poznatky z odborné literatury ukazují, že autoři se často pokoušejí o definice determinovanosti a nedeterminovanosti založené na malém počtu rysů. Hledání jednoho rysu společného všem užitím daného typu sloves je obtížné a někdy i nemožné. Občas ten rys bývá velmi abstraktní, nepokrývá všechny možnosti a vyloučí případy, které do dané kategorie nepatří. Například rys lineárnosti pohybu: „naše tělo nemůže z jednoho města zmizet a na jiném se objevit, ale musí se prostorem pohybovat „spojitě“, proto je možné

---

²¹ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 58

²² Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 58

každý pohyb vykládat jako určitým způsobem lineární. Rys navíc neodlišuje takové základní případy jako *Houbař šel lesem domů* a *Houbař chodil celý den po lese* – v obou jde o pohyb po linii, avšak vždy viděný s důrazem na jiné složky schématu pohybu po cestě. Podobně je příliš obecný rys směrovosti, popř. zaměřenosti na cíl – u determinovaných sloves opravdu bývá zásadní, že pohyb je pojímán jako směřující k nějakému cíli, avšak o nedeterminovaných sloves neplatí, že by jimi označovaný pohyb k nějakému cíli směřovat nemohl.²³ Determinovaná slovesa také mohou v méně typických případech označovat pohyb směrově nezaměřený. Jako příliš abstraktní můžeme hodnotit i rys konkrétní určenosti a nejasný je rys určenosti druhu pohybu (*jít do lesa* a *chodit do lesa* – tady je určen druh pohybu, a je to chůze).²⁴

Podle L. Saicové Římalové je determinovaná a nedeterminovaná slovesa lepší definovat pomocí více rysů či významu, ale „nevýhodou těchto řešení však bývá, že neukazují vzájemné souvislosti významů, popř. je vykládají jako v podstatě vzájemně nesouvisející. Takový přístup může být příčinou toho, proč autorům činí větší obtíže definovat nedeterminovanost“.²⁵

2.3 Slovesa determinovaná

Determinovaná slovesa bývají v odborné literatuře pokládána za příznaková. Podrobnější analýza z kognitivního hlediska ukazuje, že „nelze souhlasit s těmi autory, kteří předpokládají u determinovaných sloves pouze jeden význam – i u determinovanosti se objevuje radiální struktura s centrálním prototypickým významem obklopeným sítí významů, které s ním souvisejí. Ve srovnání s nedeterminovanými slovesy se struktura významů determinovaných sloves dokonce jeví jako komplexnější“.²⁶ Analýza těchto sloves přispívá k problematizaci pojetí determinovaných sloves jako příznakových a ukazuje, že v řadě případů se determinovaná slovesa mohou objevovat v kontextech, které jsou typické pro slovesa nedeterminovaná, ale naopak tak tomu není.

„Prototypem a centrem struktury významů jsou ta užití determinovaných sloves, která označují situace, kdy se pohybující se subjekt pohybuje od nějakého východiska po nějaké cestě k nějakému určenému cíli a tento děj se odehrává jednou, neopakovaně, při konkrétní

²³ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 60

²⁴ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 60

²⁵ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 60

²⁶ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 61

příležitosti. – Centrální význam se může objevovat v několika variantách daných především tím, jak je vyjádřen cíl“.²⁷

Podle L. Saicové Římalové determinovanost se může pojít s následujícími významy:

„A – prototyp – typická realizace pohybu po cestě: Zachycuje úplné schéma pohybu po cestě, děj se může odehrávat v přítomnosti, minulosti i v budoucnosti, cíl pohybu je v nejtypičtějším případech explicitně vyjádřen a má „fyzickou“ podobu (typicky jde o přemístění do nějakého prostoru), může však mít podobu jinou – fyzický prostor je např. (metonymicky) zastoupen tím, kvůli čemu (komu) se subjekt přemísťuje a co (kdo) se v cíli nachází (...). Cíl se tedy může postupně měnit v účel. Modelovým příkladem jsou věty typu *Soused jde / včera šel do lesa*“.²⁸

V rámci centrálního významu se vyskytují i varianty:

A1 – implicitní cíl: cíl je vyrozumíván z kontextu, např. *Soused už jde* (k někomu)

A2 – specifikace východiska: pohyb po cestě je pojat jako pohyb odněkud a specifikováno je východisko pohybu, nikoli cíl, např. *Soused jde z lesa* (zpátky, domů, atp.); *Jdu a už se sem nikdy nevrátím* (ze stávajícího místa někam jinam).

B – pohyb po cestě tam a zpět: pohybující se subjekt pohybuje k nějakému cíli a zpět. Skutečnost, že u typu B jde o pohyb k cíli a zase zpátky, je v češtině vyrozumívána pouze z kontextu, typicky jde o věty označující děje, které se odehrávají v minulosti, např. *Soused šel nakoupit / pro noviny / pro lékaře... a už zase sedí doma v křesle a čte si*.

C – trvání určité (obvykle střední) fáze pohybu po cestě: cíl pohybu nemusí být specifikován, ale determinované sloveso přesto situaci ukazuje jako pohyb někam směřující. Např. *Soused už jde tři hodiny lesem, ale stále ještě není ani v půlce své cesty*.

D – opakování pohybu po cestě: determinovaná slovesa lze použít i v případech, kdy označují opakování pohybu po určité cestě. Opakovanost děje je určena kontextem, například *Soused jde každý den do lesa*.

Vedle uvedeného případu se opakování může vyskytnout i v několika variantách:

---

²⁷ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 61-62

²⁸ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 62

D1 – „distributivní“ užití: pohyb se opakuje, při každém opakování se přemísťuje jiný subjekt, resp. jiný předmět, například *Soused už jde z domu s pátým kufrem / už nese pátý kufr*. „Méně běžné jsou případy, kdy je opakován pohyb k různým cílům (obvykle stejného typu), srov. *Už jde do desátého obchodu, ale stále ještě nekoupil, co potřebuje*“.²⁹

D2 – zvyk: pohyb se opakuje na základě zvyku, například *Rád jde každý den / každé pondělí do lesa* (ve významu „chodívá“). Tento význam je obvykle vyjadřován slovesy nedeterminovanými, u determinovaných sloves závisí na kontextu, podílejí se na něm např. příslovečná určení.

E – schopnost k činnosti: případy, ve kterých se označuje schopnost k určité činnosti (pohybu). Tento význam je typický pro slovesa nedeterminovaná, pro slovesa determinovaná závisí na kontextu. Například *Po kladině se musíš naučit jít rychle, jinak spadneš*.³⁰

2.4 Slovesa nedeterminovaná

Odborná literatura většinou vnímá nedeterminovaná slovesa jako ta, která ze sledované dvojice vyjadřuje potenciálně více významů, ale analýza ukazuje, že v češtině tomu tak není. „I když na druhou stranu u nedeterminovaných sloves nejsou ve srovnání se slovesy determinovanými významy tak úzce propojeny, jeví se jako výraznější či „samostatnější“ – otázka „počtu“ významů je tedy úzce spojena s problémem, co je vymezováno jako samostatný význam“.³¹

Podle L. Saicové Římalové nedeterminovaná slovesa pohybu se užívají pro vyjádření následujících významů:

I – opakovaný děj: sloveso se vztahuje „k situacím, kdy pohybující se subjekt se opakovaně pohybuje po cestě vždy k témuž cíli“.³² Například *Soused často chodí do lesa pro dřevo*. Cíl pohybu může mít podobu fyzického prostoru a také být abstraktnější.

Typ I se dělí na dvě varianty:

---

²⁹ Saicová Římalová L., *Vybraná slovesa pohybu v češtině*. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 64

³⁰ Saicová Římalová L., *Vybraná slovesa pohybu v češtině*. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 62-64

³¹ Saicová Římalová L., *Vybraná slovesa pohybu v češtině*. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 65

³² Saicová Římalová L., *Vybraná slovesa pohybu v češtině*. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 66

I1 – zvyk, charakteristika: „význam nedeterminovaného slovesa je zde ekvivalentní k významu slovesa tzv. habituálně – iterativního, např. *Soused chodí (rád) každý den do lesa* (tj. „chodívá“).

Od tohoto typu se odvíjí i typ *Náš syn už chodí do školy* (ve významu „je školákem“).³³ Tady nejde o konkrétní pohyb k nějakému cíli, ale o vyjádření určité charakteristiky nebo funkce pohybujícího se subjektu založené na pravidelně vykonávané činnosti.

I2 – „distributivní“ užití: slovesa označují opakovaný pohyb k různým cílům, například *Soused chodí po obchodech*. „Méně běžná je situace, kdy není důležité, zda jde o různé cíle, ale to, že pohyb probíhá pokaždé s jiným přemísťovaným předmětem, přičemž situace je nahlížena tak, že daný předmět obvykle není pouze prostě přemístěn, ale manipulace s ním je složitější, komplexnější, např. *Soused už tento rok nosí pátý klobouk (...)* K tomu to typu bychom však mohli zařadit i případy jako *chodí k němu mnoho návštěvníků*, které označují dané tím, že pohyb opakuje pokaždé jiný pohybující se subjekt“.³⁴

II – pohyb bez cíle: užití nedeterminovaného slovesa pro neopakovaný děj, ale jakoby bez cíle nebo s nedůležitými cíli, například *Soused chodil celý den po lese; Chodil po pokoji sem a tam*.

III – činnost a schopnost k ní: „Třetím výrazným typem užití nedeterminovaných sloves je označení činnosti jako takové, popř. schopnosti k ní, tj. zaměření na vlastní činnost, nikoli např. na ztvárnění činnosti jako prostředku k něčemu“.³⁵ Například *Baví ho chodit na procházky; Rád běhá / baví ho běhat; Soused rád chodí do lesa; Dítě už chodí*. Cíl často není specifikován, vyjádření schopnosti k nějaké činnosti má souvislost s opakováním této činnosti.

Determinovanost a nedeterminovanost souvisí s lexikálními významy příslušných sloves, uplatňuje se typicky tehdy, když sloveso označuje fyzický pohyb, přemístění z jednoho místa na jiné. Z významů přenesených můžeme protiklad determinovanost – nedeterminovanost sledovat zejména tehdy, pokud je stále zachován význam pohybu, i když jde o pohyb „metaforický“, například *Nesu dobré zprávy a Nosím dobré zprávy*. Protiklad

---

³³ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 66

³⁴ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 66-67

³⁵ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 67

může být do různé míry oslaben. Determinovaná a nedeterminovaná slovesa mají také významy, kdy není označován žádný pohyb, například *Jazyky mu jdou snadno*.³⁶

2.5 Významy prefixů OD- a DO-

Prefix DO- je

1. paradigmatickým prefixem, který vyznačuje absolutní dokončení činnosti, dovedení děje ku konci: dočíst, dohrát, dopsat, dobojovat, atd.
2. Druhým významem je dosažení hranic, dovedení činnosti až k určitému cíli: dojet, doplavat, dohodit, donést, dovézt, atd.

Místo děje může být význam donést, dovézt něco „uvnitř“: donést co do bytu.³⁷

Prefix OD- „má většinou konkrétní význam předložky, někdy ale zřetelně oslabený a někdy má funkci prostě perfektivizující“.³⁸

1. Základní význam je „od něčeho pryč, vzdalování“.³⁹ V základním významu můžeme rozlišit odstíny:

- a) „činností uvolnit“: oddělit, odrazit, atd.
  - b) „činností odbýt“: odříkat, odučit, odehrát, atd.
2. Opačný je odstín „činností nahradit“: odpracovat, oddělat si dluh, atd.

3. Oslabený význam nacházíme u sloves odbýt, odkázat, odměnit se, oddat se, atd.⁴⁰

2.6 Pojem valence

Většina autosémantických slov se spojuje s jinými slovy v určitém tvaru. Valencí rozumíme „schopnost slova vázat na sebe jiné slovo potřebné k jeho doplnění a k jeho syntaktickému využití“.⁴¹

---

³⁶ Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 71

³⁷ Kopečný F., Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 116-117

³⁸ Kopečný F., Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 115

³⁹ Šmilauer V., Novočeské tvoření slov, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1971, s. 171

⁴⁰ Kopečný F., Slovesný vid v češtině, Nakladatelství československé akademie věd, Praha 1962, s. 115-116

⁴¹ Čechová M. a kol., Čeština – řeč a jazyk. ISV, Praha 2000, s. 79

„Pojem valence je inspirován chemií a duchovní otčovství tohoto pojmu v lingvistice je připisováno Lucienu Tesnièreovi (1969). Valence je u Tesnièreho pojem syntaktický, spojuje se výlučně s verbem a je součástí jeho rozsáhlé koncepce strukturální syntaxe“.⁴²

Valence je jako kategorie nejčastěji spojována se slovesy. „Je zde součástí syntaktických teorií, které považují za základ věty sloveso. V české lingvistice nacházíme pojem valence např. v tzv. dvourovinné valenční syntaxi vypracované v 60. letech F. Danešem. Z této koncepce vychází i Mluvnice češtiny (1986), která valence definuje následujícím způsobem: Valencí rozumíme schopnost dominujícího členu vyžadovat jistý počet dominovaných, valenčních členů, zpravidla též v jistých tvarech, a je projevem jeho intence na rovině gramatické formy. Valence je především vlastností slovesných predikátů, u ostatních slovních druhů můžeme sice rovněž s valencí počítat, ale má poněkud jiný charakter a vedle toho je ve většině případů ze slovesné valence odvozená. (Mluvnice češtiny /3/ 1986, 18)“.⁴³ Podle A. Čermákové další české mluvnice definují valence velmi podobně.⁴⁴

---

⁴² Čermáková A, Valence českých substantiv, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2009, s. 13

⁴³ Čermáková A, Valence českých substantiv, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2009, s. 13

⁴⁴ Čermáková A, Valence českých substantiv, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2009, s. 13-16

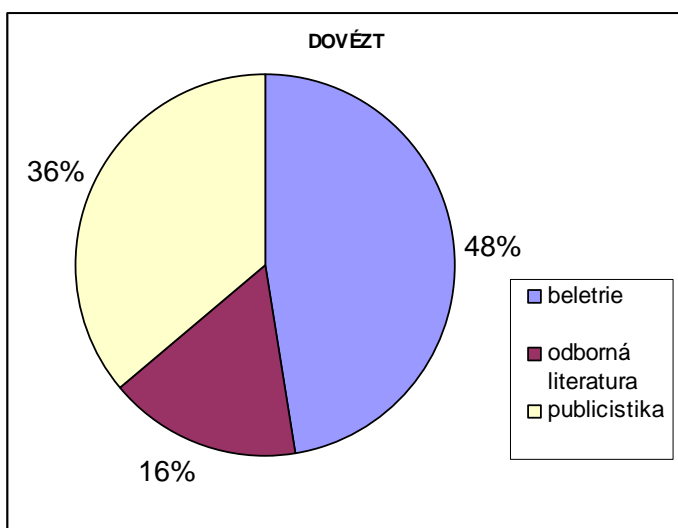
3. Analýza dat ČNK (SYN2010) a statistické zpracování materiálu

3.1 Popis analýzy

Při procesu zpracování dat byly z korpusu SYN2010⁴⁵ excerpovány všechny výskyty sloves *dovézt*, *dovážet*, *dovozit*, *odvézt*, *odvážet*, *odvozt* a byly roztrženy podle syntaktického a sémantického hlediska.

3.2 Sloveso *dovézt*

Sloveso *dovézt* je dokonavé a má v korpusu SYN2010 1301 výskytů, ze kterých 618 patří beletrii, 213 – odborné literatuře, 470 – publicistice.

Graf 1: Zastoupení slovesa *dovézt* v korpusu SYN2010.

Podle Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení sloveso *dovézt* má valence:

1. Dovézt někoho (4. p), něco; někoho (4. p), něco někam; někomu; na něčem; v něčem; někam něčím; někam na něčem.
2. Dovézt něco; něco odněkud.⁴⁶

---

⁴⁵ Český národní korpus, www.korpus.cz

⁴⁶ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Akademie, Praha, 2005, s. 65-66.

Podíváme se na sloveso *dovést* ze syntaktického hlediska.

1. U slovesa *dovést* se nejvíce objevuje valence *dovést něco (někoho) někam*, což tvoří 53% z celkového počtu výskytů. Význam „někam“ spoluvytvářejí předložky *do, na, k*, ze kterých *do* má 294 výskytů (44%), *na* – 112 výskytů (16%), *k* – 76 výskytů (11%).

Například:

do: ...Za nejhorší období obory by se pak dala považovat léta 1950 - 1954 , kdy bylo do Žehušic < dovezeno> stádo muflonů . Spolu s novými obyvateli do místa přišla bachorová a jaterní motolice ,...

...lamaističtí mniši , nebo sloužilo pastevcům jaků jako pastevecký pes . První psy do Evropy < dovezli> angličtí vojáci v 60 . letech 19 . století , kdy Anglie obsadila Sikkim . Tito psi se však...

na: ...zněl naléhavě . Campbellová však nesouhlasila : " To ani náhodou . Za ten náklad ručím , < dovezeme> ho na místo . " " To se kvůli němu necháme zabít ! ? " " To se mi moc nezdá , " namítl ...

..." vysvětluje Sigurdsson , jak je možné , že země vydává své tajemství až nyní . Vědci < dovezli> na místo vykopávek radar , který detailně prozkoumal podloží . Ze snímků byli nadšeni ,...

k: ...řekla Právu dvacetiletá studentka Gabriela Mocová . " Když za nimi šla a chtěla , aby ji < dovezli> aspoň k sanitce , houkl jeden z nich , ať jde do prdele . A několikrát to zopakoval . Protože...

...konference . . . jménem našeho sboru se vám omlouvám za tuto nezdvořilost . Vida . Už jsme tu . " <Dovezli> ji až k jejímu bungalovu . Cítí se špinavá , zaprášená a zmatená a sleduje , jak auto s...

Význam „někam“ dále spoluvytvářejí předložky *před+Akuzativ, za +Akuzativ*

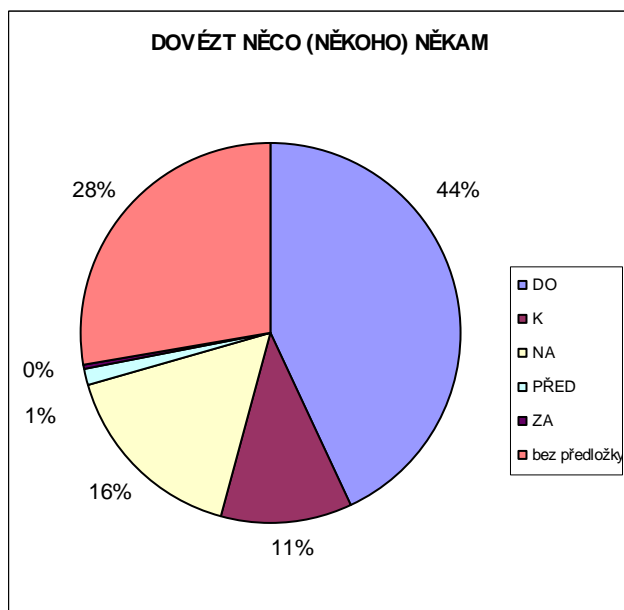
před+Akuzativ se vyskytuje v 9 případech:

...elektrickém vozíku vždycky zmizela . Samozřejmě si s nimi nehrála . Vychovatelky ji vždycky < dovezly> před televizi . Podle nich na ní totiž bylo navzdory jejímu stavu poznat , že se jí to ....

...vzpruží , " podávala mu Eva štamprlku . " Nebo sklátí , " varoval , ale obrátil ji do sebe . " < Dovezli> mě teď před vesnici , dál jsem šel sám . Prý žádný rozruch . Samí krasavci to byli , zvlášť....

Předložka *za* má 2 výskyty:

...ani nikomu nepatří a pokud ano , tak zdejší farmáři se o ně starají stylem - v pondělí je < dovezu> za vesnici a za týden se pro ně stavím , možná . Tihle dědové jsou vůbec vtipní , většinu...

Graf 2: Zastoupení předložek ve valenci *dovést něco (někoho) někam*.

2. Vazba *dovést něco (někoho)* má 15%, „něco“ je zastoupeno neživými objekty v akuzativu, „někoho“ představují objekty pojmenovávající lidi

...vlastní život ? Je to těžké , účinná pomoc stojí hodně peněz . Chci vybudovat nemocnici , < dovést> léky , to bez kontaktů a finančních prostředků nejde . Jaké jsou tedy vaše první africké...

...klíč . " Od tvého nového naleštěného pronajatého auta . " V očích jí to blýskne . " Ráno ho < dovezl> nějaký mladý muž . V uniformě . Tyhle staré domy mají málo parkovacích prostor . Ten člověk...

3. Podle korpusu SYN2010 počet výskytů valence *něco odněkud, něco od někoho* je kolem 12%, „odněkud“ znamená „z nějakého místa“, „od někoho“ představuje lidi. Základní předložka je *z/ze*:

z: ...Návštěvníci se jich dočkají už brzy . " Chystáme se na transport dvou levhartů . Samici < dovezeme> ze Zoo Dvůr Králové , samce z německého Stuttgartu , " uvedl zoolog Roman Řehák . Expozice...

...deklarují exportéři . Celníkovi stačí pohlédnout do tabulky a hned rozliší zboží , které se < doveze> třeba z Itálie či Německa , anebo z České republiky a dalších zemí východní Evropy , třebaže...

Dvakrát se objevila předložka *od*, předložka *od* se používá ve významu „něco vzdalovat od někoho“:

...RiversEdge a neriskovat nakažení . Rozhodně to nebyl ten pravý dárek , který si přála od dvora < dovést> a svým lidem věnovat , a co hůř , žijí tam i její děti . Obě z nich byly dosud tak maličké...

..." Ani on nevzdal . Duch závodu by mu to nedovolil , " řekl Soukal . Na památku si Coode < dovezl> velbloudí sedlo od kočovných Tuaregů . " Posadím se v obýváku , natáhnu si na něj nohy ...

4. V korpusu SYN2010 byly rovněž nalezeny valenční struktury, které se ve Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení nevyskytují.⁴⁷ Nejvíce se objevila vazba *dovézt něco (někoho) odněkud někam*, která má 6% výskytů:

...drah . Ty totiž chtějí ve velkých městech svou síť rozšířit o taxislužbu , která cestující < doveze> ve vybraných městech od nádraží na konkrétní adresu . Cílem je nabídnout cestujícím další...

...že je spřízněný s pekingským psíkem a pochází z Východní Asie , odkud ho do Holandska < dovezli> námořníci . Nevíme pod jakým jménem byl znám na Dálném Východě , ale má společné znaky...

5. Valence *dovézt něco (někoho) někomu* má 5% výskytů, „někomu“ znamená nějakému živému objektu.

...jsi mi zahrála moji písničku . Všechny moje písničky . Že jsi mi hrála včera večer . . . a < dovezla> mi ty noty . " Popadl Dana za rameno . " Víš , co udělala ? Přestože hrála tři hodiny...

...jeli už za tmy a vezli si pytel brambor , 20 vajíček a tác " štrůdlu " . Pavel to všechno < dovezl> Jitce . Já jsem tam odmítala veškeré pohoštění (jen hořký čaj) , držím celý týden hladovku...

Ve významu „k někomu“ se občas objevuje předložka *k*:

...ženským klášterem . Doporučuji vám , abyste své vyprávění pozměnil , pokud skutečně chcete < dovézt> sestru k jejímu ženichovi , " dodal a nechal překvapeného mladíka s jeho lží samotného...

...osobních věcí . Jediné , co po ní zůstalo , byl Willie . Chuva se nabídla , že by ho k Ophélii < dovezla> odpoledne , až se chlapec vyspí . A to znamenalo , že Ophélie bude tu novinu muset oznámit...

6. *Dovézt něco (někoho) někam něčím* je 24 případů. „Něčím“ znamená dopravní prostředek:

...Hledejte ten vůz . " " Už se stalo , " odsekl . " Taky to mohlo být tak , že někdo sem Starýho < dovez> svým autákem a když ho zabil , zas jím odjel , " uvažoval jsem . Dalíkovi se moje aktivita...

...vztah obyčejně dozrává léta nebo třeba věčnost . Připozdívalo se a on mi nabídl , že mě < doveze> svým malým autem domů . Když jsme vycházeli z bytu , potkali jsme starší dvojici , která...

7. Valence *dovézt něco (někoho) někomu někam* má 17 výskytů:

...ve skutečnosti chyběla , byla pizza . Ne jen tak ledajaká pizza , ale pizza , kterou vám < dovezou> za dveře , když si o ni zatelefonujete . To je jediná skutečná pizza . Pizza , kvůli níž...

...přes internet . " Stačí věnovat pár minut objednávkce kapra v našem internetovém obchodě a < dovezeme> vám ho až domů . Zpracování podle vašeho přání je samozřejmostí , " píše se na internetovém...

---

⁴⁷ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A ., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Academia, Praha, 2005.

8. *Dovézt něco (někoho) někomu odněkud* má 10 výskytů:

...rozpomenete , " vyhrožoval vyšetřovatel . Později všechno vyprávěla mým rodičům , když jim < dovezla> z fary můj zimní kabát . Zvěsti o tom , co se dělo ve Vimperku po našem útěku , jsme se...

...svůj sen , nebo ještě rok zabezpečit rodinu ? Kloten / Na stole ležel štos novin , které mu < dovezl> kamarád z Česka . Televize vedle zůstala vypnutá . " Ale na nějaký ten zápas se občas podívám...

9. *Dovézt něco (někoho) někam na něčem* má 9 případů, „na něčem“ znamená dopravní prostředek:

...bylo i to , že všechny naše posádky dorazily do cíle a nikdo nemusel být z vody vyloven a < dovezen> do cíle na motorovém člunu . " Horší tvář podzimního počasí narušila plánovaný program ...

10. Šestkrát se vyskytuje valence *dovézt něco (někoho) na něčem*, což je méně, než 1%:

...domovem je Asie , zejména Tibet . Ale jak se dostala sem , na ostrov v Oceánii ? Byla asi < dovezena> na některé pirátské lodi , snad na té , která sem dopravila Antonína , a jsou tu chována...

11. *Dovézt něco (někoho) něčím* se objevilo jen pětkrát, „něčím“ má význam „nějakým dopravním prostředkem“:

...partička z nich si v klidu ještě zvětšila jeden z pokojů vylomením dřevěné příčky . Hanku musel < dovézt> taxikář Kříža autem a Feri ji i Helču následně opečovávat (například nasazením čelovky...

12. *Dovézt někoho někam v něčem* má 4 výskyty. „v něčem“ má rovněž význam prostředku dopravy:

...medvědí kožešiny . Asi tak půldruhého roku mi mohlo být , když mě v kočárku o vysokých kolech < dovezli> před jakýsi plot , jehož zubaté laťky a příčné spoje jsou tak zřetelně obtaženy vrstvou...

13. Avalenční použití slovesa *dovézt* má 3 výskyty:

...kondici . Navíc vše nasvědčuje tomu , že letos za celý rok vůbec poprvé vyvezeme víc , než < dovezeme> . Rostoucí vývoz také může přinést posílení koruny a rychlejší hospodářský růst . Ekonomové...

Pouze 2 výskyty mají:

14. *Dovézt něco někomu na něčem*

...branou vpuštěn , a tím povstala řeč , že byl poklad vykopán a ke komandujícímu na tom voze < dovezen> a že byl náklad tak veliký , až nápravy praskaly . Nato byl Jan Reininger , prostý voják...

15. *Dovézt něco někomu v něčem*

...firma , nebo my . V každém případě si ověříme , v jakých vozidlech nám krytinu prodejce chce < dovézt> . K poškození totiž dochází nejčastěji právě při transportu . Auta musejí být dobře odpružená...

16. *Dovézt něco v něčem*

...zaměstnanci střediska nepamatují . Jisté je pouze to , že dvaadvacet krabic musel dotýčný < dovézt> v dodávce , do auta by se nevešly . Ve dvoře mohly podle Peřiny citlivé dokumenty ležet...

Další valenční struktury mají pouze 1 výskyt:

17. *Dovézt něco někomu někam odněkud*

...masa , chléb . . . , vodu tam má . . . , také třeba zápalky . . . Jinak mu tam leccos < dovezou> ze statku , například týdně pár litrů mléka . " " Snad si kupuje i tabák . . . , " podotkl

18. *Dovézt něco odněkud něčím*

...obyčejný akumulátor , musí se - tak jako i v případě letu prezidenta Klause do Japonska - < dovézt> jiným vládním speciálem z Prahy . Jeho let do Japonska a zpět vyjde zhruba na dva miliony

19. *Dovézt něco odněkud někam na něčem*

...svými přáteli zachránil a později na jiné lodi chlebovníky z Tahiti přece jen na Jamajku < dovezl> . Angličané tu pak založili mnoho plantáží těchto mimořádně užitečných stromů . EXTRÉMNÍ...

20. *Dovézt něco někomu od někoho*

...Rozdmýchal v plameny její doutnající podezření . Nedlouho nato přijel z Irska Henry Cuffe a < dovezl> královně dopisy a vzkazy od lorda místodržitele . Zpráva , kterou předal , nebyla příliš...

21. *Dovézt něco někomu odněkud v něčem*

...společností (Chicago - New York , New York - Amsterdam . Amsterdam - Praha . Z letiště mi jej < dovezl> kamarád v automobilu Oppel . Je to pracovitý člověk . Když odcházel připlácl si na uši ...

22. *Dovézt něco odněkud v něčem*

...zadrželi zásilku 990 školních batohů , které by mohly ohrozit zdraví uživatelů . " Batohy byly < dovezeny> minulý týden v zásilce z Číny a měly být vpouštěny na náš trh , " informovala mluvčí plzeňské...

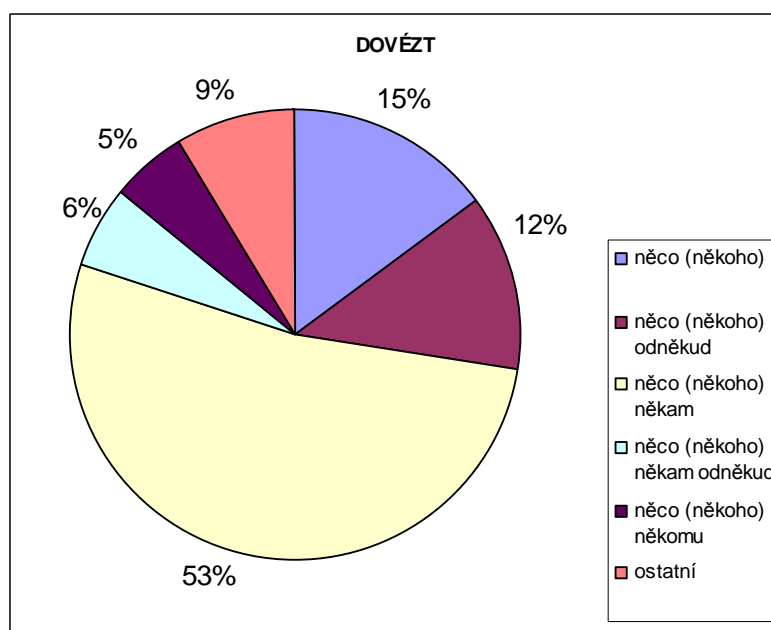
23. *Dovézt něco odněkud pro něco*

...vláda zanechala , je nákladně vybudované palácové město al-Zahrá , pro něž bylo z východu < dovezeno> ohromné množství přepychového vybavení . - 93 - Abd ar - Rahmán také přivedl do svého vojska...

24. Také se čtyřikrát objevuje předložka *za* s významem „někam“ ve valenci *dovézt někoho za někým(něčím)* a předložka *pro* + *Akuzativ* s významem účelu ve valenci *dovézt něco pro něco (někoho)*:

...celkem dobře možné . Ovšem už ne rovnou ze břehu , musíte si zaplatit lodníka , který vás < doveze> za želvami , žraloky i živými útesy . Můžete se také ubytovat v jediném " izolovaném " ...

...avedla Simona Čejpová , koordinátorka ekoporadny v Jablonném . Pro všechny účastníky < doveze> potřebné materiály , do kterých budou moci nahlédnout i doma , až se rozhodnou , se svým...

Graf 3: Zastoupení valenčních struktur slovesa *dovézt*.

Ve většině případů sloveso *dovézt* má základní význam, ale občas se vyskytuje abstraktní význam. Nejčastěji se to objevuje v publicistice, ve sportovní tematice.

Ve významu zvítězit:

...zázemí , snad se jim do budoucna povede lépe . Pro nás jsou důležité body a ty se nám povedlo < dovézt> . Teď je ale musíme potvrdit v Ostravě , " uvedl k zápasu trenér hostujícího týmu Jakub...

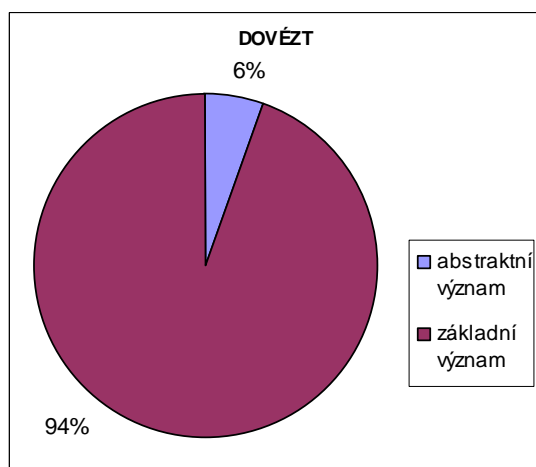
...ale lépe povedla otočka , po které jsem získal náskok a ten jsem už vcelku lehce navýšil a < dovezl> nás pro zlato , " popsal poslední kilometry vítězný Kamil Mrůzek . V kategorii žen si pro...

Ve významu být dobře připraveným:

...pokus . " NEJVĚTŠÍ ZKLAMÁNÍ Petr Stehlík - koule , 18 . v kvalifikaci " Prostě to podělal . < Dovezl> si sem formu , měl být jasně ve finále , jako na olympiádě . " Svatoslav Ton – výška...

Ve významu dostat se do bezpečí:

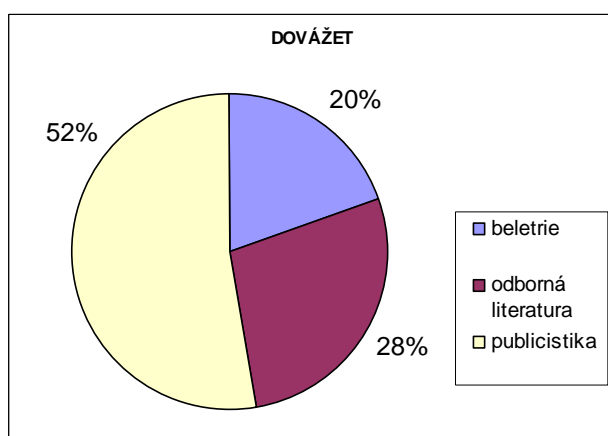
...záležet , usoudila hořce . Beztak si na mě teď určitě ani nevzpomene . Okamžikem , kdy mě < dovezl> mě do bezpečí , jsem pro něho přestala existovat . Kdoví kde je teď a s kým ! Už abych...

Graf 4: Zastoupení významů slovesa *dovézt* v korpusu SYN2010.

3.3 Sloveso *dovážet*

Sloveso *dovážet* je nedokonavé a podle Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení má stejné vazby jako jeho protiklad sloveso *dovézt*.⁴⁸ V korpusu SYN2010 sloveso *dovážet* má 771 výskytů, ze kterých do beletrie patří 151 případů, do odborné literatury – 214 případů, do publicistiky – 406 případů.

Graf 5: Zastoupení slovesa *dovážet* v korpusu SYN2010.

Podíváme se na sloveso *dovážet* ze syntaktického hlediska.

1. Na rozdíl od slovesa *dovézt* u slovesa *dovážet* se nejvíc vyskytuje vazba *dovážet něco (někoho)*. Takových případů je 247, což činí 33% z celkového počtu výskytů. „Něco“ je zastoupeno neživými objekty v akuzativu, „někoho“ představují živé objekty:

⁴⁸ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Academia, Praha, 2005, s. 65.

...Shanghai , Koashiung , Yantian , Xiamen , Ningbo a další) , jejichž prostřednictvím můžete < dovážet> zboží od letošního července . V každém z těchto přístavů jsou vlastní sklady Maersk , kde...

...Archeologové pokládají objev za nejstarší doklad " amerického " otrokářství : Španělé začali < dovážet> Afričany v okamžiku , kdy zotročení indiáni podléhali chorobám . Soudívá se , že za čtyři...

2. Na druhé pozici je vazba *dovážet něco (někoho) odněkud, něco od někoho*, která má 224 výskytů, což je kolem 29% z celkového počtu výskytů. „Odněkud“ znamená „z nějakého místa“, „od někoho“ představuje živé objekty, základní předložkou je *z/ze*:

...milionu tun ze SSSR) . Dovoz švédských rud byl v té době již silně omezen a náhradou byly < dováženy> železné rudy z Indie , Brazílie , Číny a Maroka . Postupně se Československo stalo surovinově...

...Velkým problémem je prý se sháněním cukru . " Fairtradová třtina se v Peru nepěstuje , musíme < dovážet> cukr z Paraguaye . " S jiným by Naranjillo nemělo nárok na nálepku , pod kterou výrobky...

Také se objevuje předložka *od* v pěti případech:

...snížené dodávky nahrazujeme ropou ze státních rezerv a zároveň zvyšujeme množství , které < dovážíme> od Středozemního moře ropovodem TAL-IKL , " uvedl Ivan Ottis z představenstva Unipetrolu...

...záležitost jména a žádná kvalita , ale Pavel Ondráček se nedal . Jako jediný u nás dnes < dováží> víno také od francouzského komika Pierra Richarda . Teď si za oběma celebritami tu a tam...

3. Vazba *dovážet něco (někoho) někam* má kolem 24%. Základní předložky jsou *do, na, k*.

do: ...během čtyř let dodávat milion automobilů ročně . Hyundai navíc plánuje do Evropy auta nejen < dovážet> , ale chce je zde také vyrábět . Na konci roku začnou sjíždět z výrobních linek v nové...

...pro cara - v podobě čaje ! Shánějí se semena čajovníku , často všelijak . V roce 1722 se < dovážel> do Německa jediný druh čaje . V roce 1750 už to bylo druhů sedm . Objevují se čajovní velkoobchodníci...

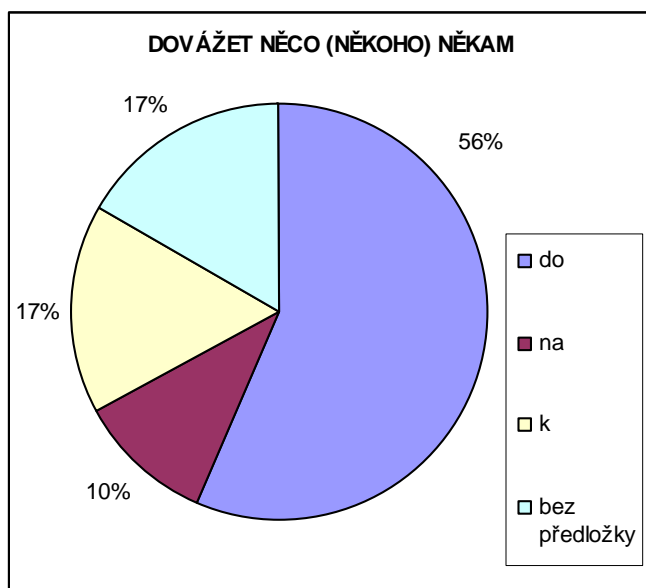
k: ...dokonce odběr roste , " říká sommeliér Jiří Štěpáný ze společnosti Bon Vivant , která k nám < dováží> kalifornská butiková vína . Nejde přitom o žádnou levnou záležitost . Jsou to exkluzivní...

...však rychle rostou dovozy . Ty už se v přepočtu na mléko blíží úrovni 600 milionů litrů . < Dovážejí> se k nám hlavně sýry a zakysané mléčné výrobky . " Mají - li však tyto dovozy být schopné

na: ...odložen z důvodu ekonomické krize . Nicméně do vybudování továrny chtějí Rusové na Kubu < dovážet> tisíce nových Lad . Pro mechanika Carlose je to jen potvrzení toho , v co věří . " Lada...

...Zelenky začala 16 . března 1891 kopat základy , a tím zahájila stavbu rozhledny . Od dubna < dovážela> Pražská mostárna na Petřín jednotlivé části železné konstrukce . Základy připravené k montáži...

Na rozdíl od slovesa *dovézt* se tady nevyskytují předložky *před* a *za*. Následující graf 6 znázorňuje procentní podíl předložek ve valenci *dovážet něco (někoho) někam*.

Graf 6: Zastoupení předložek ve valenci *dovážet něco (někoho) někam*.

4. Stejně jako u slovesa *dovézt* se tady objevuje vazba *dovážet něco (někoho) odněkud někam*, která se nevyskytuje ve slovníku.⁴⁹ Tato valence má 64 výskytů.

...největší podíl (až 40 procent) ruského trhu importovaných piv . Z Německa , Holandska a Česka < dováží> do Ruska značky , jako je Paulaner , Krombacher , La Trappe , Krušovice či Bernard ...

...z prachatické pekárny Klas . " My tuto situaci řešit nemusíme , protože k nám se pečivo < dováží> již hotové z Českých Budějovic . Teplo tady sice je , ale není to způsobeno sálajícími...

5. *Dovážet něco (někoho) někomu* má pouze 9 výskytů, „někomu“ znamená nějakému živému objektu:

...že ODESSA najímala v Mnichově německé řidiče , kteří pod vlastními nebo falešnými jmény < dováželi> vojákům v Rakousku americký armádní deník Stars and Stripes vydávaný v Německu . Vojenská...

...Olga Munduchová . Ani ve zbývajících mateřských školách děti změny nepoznaly . " Obědy nám < dovážejí> , jenom dětem kupujeme suroviny na svačinky , které nám dodávala beranovská škola , " uvedla...

6. *Dovážet něco (někoho) pro něco (někoho)* má 8 výskytů:

...majoritní vlastník Auto Palace Group , nizozemská firma AutoBinck . " Vozy značky BYD budeme < dovážet> pro Holandsko , Českou republiku , Slovensko , Maďarsko a Slovinsko . BYD je relativně...

⁴⁹ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A ., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Akademie, Praha, 2005.

...vzteklý Irčan , ten měl hlavní starost s krávama . Oni totiž pro sirotčince a chudobince < dováželi> krávy , ale ty krávy musely podle předpisů napřed strávit nějakou dobu v karanténě v nějakém...

7. Sedmkrát se tady objevilo avalenční použití slovesa *dovážet*:

...není na tom nic překvapivého ani hrozivého . Slabší dolar vede Američany k tomu , aby méně < dováželi> a více vyváželi , a pomáhá tak snižovat deficit běžného účtu . Tento lék v případě Ameriky...

8. *Dovážet něco pro něco (někoho) odněkud* má 5 výskytů:

...chléb , placky , různé kaše , luštěniny , zelenina . Pro krále se - zřejmě z Itálie - < dovážela> i rýže . Uzené , nasolené a sušené pokrmy lékaři brali na milost jen jako jídlo na cestách...

9. *Dovážet něco (někoho) něčím* má 3 výskyty:

...žmolky , které již nelze rozmáčknout v ruce , je v praxi nepoužitelný . Pokud chcete cement < dovážet> osobním vozem , pozor na přeložení ! Přísada se musí vejít mezi výztuž a bednění Ve stavebninách...

Další valenční struktury se objevily pouze dvakrát:

10. *Dovážet něco někomu odněkud*

...největší světové zásoby ropy na světě . Vtip je ale v tom , že 40 procent íránské nádrže < dováží> teheránská vláda svým motoristům ze zahraničí . A pak jim ho doma čepuje hluboko pod cenou...

11. *Dovážet něco na něčem*

...před lety zakázala výstavbu potrubí , aby se nepoškodily hrobky , a tak si vesničané museli < dovážet> vodu na hřbetech oslů . Žádní turisté , žádné peníze Některým obyvatelům Qurny se však...

12. *Dovážet něco odněkud něčím*

...včelničskou sklárnou - Stupníky) . Když se začalo k otopu užívat uhlí , které bylo třeba < dovážet> koňskými povozy z nejbližšího vlakového nádraží v Jarošově nad Nežárkou , usiloval včelničský...

Vazby, které se vyskytly pouze jednou:

13. *Dovážet něco za něco někam*

...mladoboleslavské škodovce připraví i dovozci nových aut ze zahraničí . Za eura se k nám < dováží> i potraviny , proto čekám pokračování cenové války mezi supermarkety . Pro vánoční stromček...

14. *Dovážet něco někam v něčem*

...přistěhovala z Margarity poté , co byla jakž takž vyřešena otázka pitné vody . Nejprve ji sem < dováželi> v cisternách a potom tu vznikla desalinizační stanice . Ostrov pro milionáře Dnešní slávu...

15. *Dovážet něco někomu někam*

...se pověst , že tam rostlo zlato ze země v podobě klasů , které prý žaty byly jako obilí a < dováženy> kněžně Libuši na Vyšehrad . (Pověst o třech zlatých klasech na oltáři v kostele stradonickém...

16. *Dovážet něco někomu v něčem*

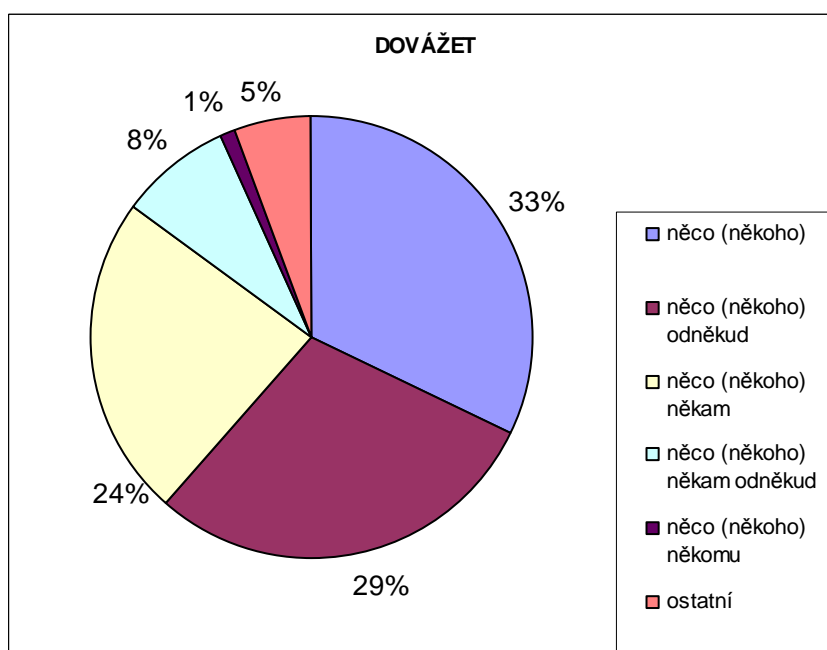
...dodávají výrobci peletky ve vacích o hmotnosti několik stovek kg až 2 t. Velkoodběratelům se < dovážejí> peletky v kontejnerech o hmotnosti až 25 t. Prodejci dodávají peletky také volně ložené...

17. *Dovážet něco odněkud někomu někam*

...konzervovaného masa , anglicky corned beef , pochází prý zase z dob , kdy se uleželé v soli < dováželo> z Irska přistěhovalcům do Ameriky . Irská obdoba guláše , stew , se připravuje z jehněčího...

18. *Dovážet něco odněkud na něčem*

...nevýhodou bylo , že na ostrovech nebyla pitná voda a jejich obyvatelé ji museli a musí dodnes < dovážet> na člunech z pevniny . Panamská vláda se v současnosti snaží využívat ostrovy Kunů jako...

Graf 7: Zastoupení valenčních struktur slovesa *dovážet*.

Ve většině případů sloveso *dovážet* stejně jako sloveso *dovézt* má základní význam. Sloveso *dovážet* má abstraktní význam pouze v 9 případech, což je 1% z celkového počtu výskytů:

...Vyvalila se zpod stolu při neopatrném pohnutí , prázdná , nákladní loď . S takovou se < dovážela> domorodcům pravá víra , s takovou se přivázely jemné vzácnosti . Z ráhnoví zaznívalo volání...

...objektivní není . Ale vám do toho nic není . Dejmálův zákon o dovozu odpadu Bohaté státy < dovážejí> znalosti , chudé odpad . Třetí Traksmandlův zákon U nejděle provozovaných skládek jsou...

3.4 Sloveso dovozit

Sloveso *dovozit* je dokonavé a v korpusu SYN2010 se vyskytlo ve dvou případech. Jeden výskyt patří do odborné literatury a má valenci *dovozit něco odněkud někam*:

...něco bylo , no . . . Jako něco takovýho jako známýho , jako že můžeme něco z Německa sem < dovozit> , no . . . " 7 . Reportér (před krematoriem) : " Od osmnáctého dubna , kdy je krematorium

Druhý výskyt patří do publicistiky, má abstraktní význam a valenci *dovozit něco někam*:

...Nedávno jste prohlásil , že vaším snem je získat červenou tabulku pro vedoucího muže šampionátu . Teď ji máte . Co je vaším dalším snem ? Už mám jen jeden : < dovozit> ji až do konce seriálu , aby mi zůstala . To je jediné , co si přeju a za čím půjdu . Už...

3.5 Sloveso odvézt

Sloveso *odvézt* je dokonavé a podle Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení má následující vazby:

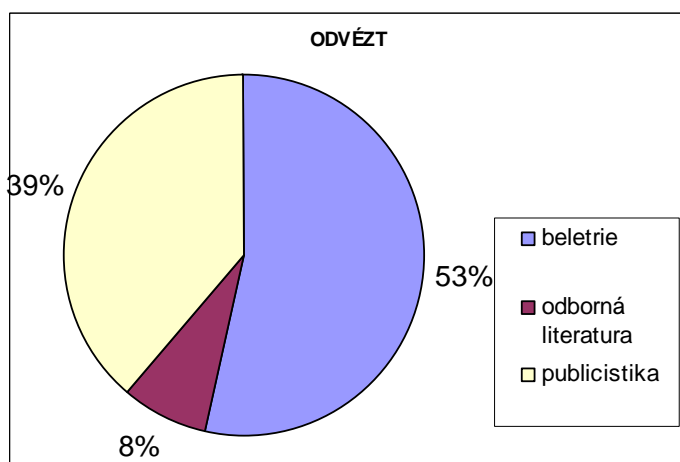
*odvézt někoho, něco; někoho (něco) někam; někoho (něco) odněkud; někoho (něco) něčím; někoho (něco) na něčem; někoho (něco) za nějakým účelem; někoho (něco) někam za nějakým účelem.*⁵⁰

V korpusu SYN2010 sloveso *odvézt* má 5513 výskytů, ze kterých do beletrie patří 2940 případů, do odborné literatury – 435 případů, do publicistiky – 2138 případů.

---

⁵⁰ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A ., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Akademie, Praha, 2005, s. 186-187.

Graf 8: Zastoupení slovesa *odvézt* v korpusu SYN2010.

Podíváme se na sloveso *odvézt* ze syntaktického hlediska.

1. Nejvíce se vyskytuje vazba *odvézt něco (někoho) někam*. Takových případů je 2986, což je kolem 54% z celkového počtu výskytů. Význam „někam“ spoluvytvářejí předložky *do, na, k*, ze kterých *do* má 1556 výskytů (52%), *na* – 551 výskytů (19%), *k* – 155 výskytů (5%).

Například:

do: ...říká šedesátiletý muž . Až druhý den pro něj přijela policejní hlídka . " Nejprve mě < odvezli> do Svitav , pak si ale případ převzali policisté z Brna . V tu dobu jsem ještě vůbec nevěděl...

...drahé nebylo . Stejně už v Jihlavě dlužím , na koho se podívám . " Cestuje vždy v dodávce - < odveze> do Itálie zboží a pak tam zůstane i na olympiádu . Parkuje u stadionů . Spí v autě . Veškeré...

na: ...několik namáhavých výprav k autu a zpět , ale konečně se ohnivý kruh uzavřel a Wheeler mohl < odvézt> nákladňák zpět na ranč . Zbývalo jediné . Potřeboval benzin nějak zapálit . Pochyboval...

...myš . Alan nás hlídal jako ostříž . Když jsme dnes ráno nastupovaly do minibusů , co nás < odvezly> na pobřeží , když jsme klusaly po pláži navlas tak jako ostatní a dělaly si poznámky o...

k: ...tomhle městě žije celý život . Litovala , že odmítla Dana , když jí nabízel , že ji k autu < odveze> . Jeho nabídka ji jako obvykle naštvala . " Já to přece zvládnou , " řekla a otočila se...

..." Jonase to fascinovalo . " Rád bych váš kolos viděl . Nemohli bychom vás zítra k lodi < odvézt> ? " " Ne , musím na palubu už v sedm a potřebuji trochu času , než se seznámím s lodí i...

Vedle základních předložek se objevují a spoluvytvářejí význam „někam“ předložky *za + Akuzativ, pod+ Akuzativ, před+ Akuzativ* a *mimo+ Akuzativ*. Předložka *za + Akuzativ* má 20 výskytů, méně než 1%:

...Heusermannovou , laboranty , kteří pracovali u Hitlerova zubního lékaře Blaschkeho . Eichtmanna < odvezli> asi třicet kilometrů za Berlín do Finowa poblíž Eberswaldu . Nařídili mu , aby nakreslil...

...nechat se vozit ulicemi sem tam , aby setřáslí případné pronásledovatele . Když je řidič < odvezl> za město , vystoupili a přesedli do vozu bez označení . Simone vrhla na Houstona úzkostný...

Předložka *pod* + *Akuzativ* má 3 výskyty:

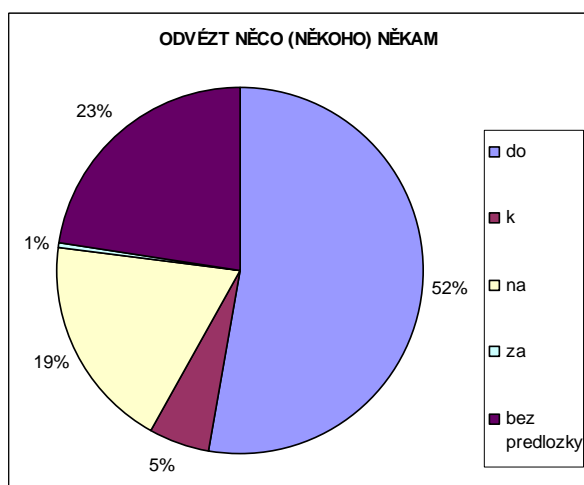
...nebyl pobyt o nic příjemnější . A tak jedině pohled na blížící se traktor , který nás < odveze> pod sprchy , k večeri a do postele , byl velmi radostný . Ale bylo to jen šest dní . Jednou...

Předložka *před* + *Akuzativ* má 2 výskyty:

...čele . Bolest se vytratila . Našli ho znepokojení agenti MI6 . Kněží ho odnesli do auta , < odvezli> před dům a nechali zemřít na pozemku Campo di Fiori . Lékaři nedokázali vysvětlit , jakým...

Jednou se objevila předložka *mimo* + *Akuzativ*:

...Hamilton velitele útvaru , že má v objektu zajatce mimořádného významu , který by měl být < odvezen> mimo Glasgow a umístěn pod zosílený dozor . Téhož odpoledne byl Hess převezen do vojenské...

Graf 9: Procentní podíl předložek ve valenci *odvézt něco (někoho) někam*.

2. Na druhé pozici je valenční struktura *odvézt něco (někoho)*, která má 1221 výskytů, což je kolem 22% z celkového počtu výskytů. Jak už bylo uvedeno, „něco“ je zastoupeno neživými objekty v akuzativu, „někoho“ představují živé objekty:

...zastavili , " vzpomíná Zdeněk Mareš , vedoucí areálu . " Sába nejdříve sliboval , že všechno < odveze> . Pak přestal telefon zvedat a nakonec našemu právníkovi , který mu volal z jiného čísla...

...velikonočních dnech nadešla chvíle Delightina odchodu . Objevil se lord Morgan , aby svou dceru < odvezl> . Všechno už bylo připraveno . Delight měla vše zabaleno a zavazadla byla naložena do přepravního...

3. Vazba *odvézt něco (někoho) odněkud, něco od někoho* má kolem 10%. „Něco od někoho“ je ve významu „od nějaké živé osoby“ Základní předložka je *z / ze*:

...dokonce dotčení tím , že si dovolil oženit se s nejoblíbenější americkou ženou a tenhle poklad < odvézt> z jejich území . Nemohl očekávat , že mu to jen tak snadno projde . . . Třeba nevyjde nějaká...

...byl jsem si však jistý , že poslední letadlo v mém životě bylo to , které mne po 9 . dubnu < odvezlo> z Bogoty . Navíc mi skrovné honoráře za rozhlasovou hru a uveřejnění první kapitoly , Hadí...

Také se objevuje předložka *od* v 23 případech:

...studentů zůstane i procházka Siněvským národním parkem a průsmekem , zážitky si výletníci < odvezli> také od Siněvského jezera , největšího v Zakarpatské Ukrajině . " Příroda je tam nádherná...

...naprosto , po zkušenostech , pasivní . No a teď je klasický čtvrtek . Hoši od popelářů ráno < odvezli> odpad , já jsem tady uklidila a v 18:00 vyrazím na aerobic . Á kolegyně je tu jedno překvapení...

4. Vazba *odvézt něco (někoho) odněkud někam*, která se neobjevila ve Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení (Svozilová, Prouzová, Jirsová : 2005) má 142 výskytů.

...nástavbě jsou kvůli technickému stavu nevyhovující . " Do nové budovy na Borských polích < odvezeme> z dílen soustruhy a z ateliérů stojany . Další pomůcky dokoupíme z každoročního přídělu...

...uložení stejného množství stojí v přepočtu i více než čtyři tisíce korun . Zatímco u nás lze < odvézt> běžný domovní odpad z popelnic na skládku , v Německu a Rakousku to možné není . Podle...

5. *Odvézt něco (někoho) za nějakým účelem* má 149 výskytů, ze kterých *odvézt něco (někoho) za nějakým účelem* je 83 případů:

...obce Střelice , když kopal základy při stavbě rodinného domu . Minu převzal pyrotechnik a < odvezl> ji ke znehodnocení . Trojici pojila touha po penězích Pachatelé brutálního přepadení neměli...

...Dana Ladmanová . Hlídka devětatřicetiletého pracovníka bezpečnostní agentury zadržela a < odvezla> ho k lékařskému vyšetření a odběru krve . Pořad hvězdárny o konci světa je nevhodný pro...

Odvézt něco (někoho) někam za nějakým účelem má 66 případů:

...podala žalobu . " Říká , že byla ve třetím měsíci těhotenství , když ji manžel zbil a pak ji < odvezl> na léčení do nemocnice . V nemocnici však s vědomím dalších tří lidí prodal její ledvinu...

...pane . " Juel se otočil . Svým detektivům Peter nakázal : " Dejte oběma mechanikům pouta a < odvezte> je na velitelství k výslechu . " V balíčku bylo ještě něco . Peter vytáhl složku sešitých...

V této valenční vazbě se třikrát objevila předložka *mimo+Akuzativ*:

...trochu bojí . I česká překladatelka ze španělštiny Irena Chytrá , která tu žije , raději < odvezla> svého nudícího se synka na prodloužený víkend mimo město . A protože tento pátek je svátek...

...ulevilo . Za pár dní , když se Jane trochu vzpamatovala , jí mamka řekla , že toho chlapa < odvezli> na léčení někam mimo město . Susie mi vyprávěla , že to ve škole probírali . Mluvílo se...

6. *Odvézt něco (někoho) někomu* má 2% výskytů, „někomu“ je ve významu „živému objektu“:

...hlavu , která mu prováděla takové kousky . Uvědomil si , že ve skladu už psací stroj není , < odvezli> ho šerifovi muži spolu se spoustou dalšího harampádí . Hm , tak ať , k ničemu jim nebude...

...mámou od sebe a ta nás děti odvezla do San Franciska . Ujela tátovi i s tím nákladňáčkem a < odvezla> mu všechnu tu spoustu suvenýrů , které si přivezl z Aljašky . Myslím , že to bylo v roce...

Ve významu „k někomu“ se objevuje předložka *k*, která má 71 výskytů:

...chlapek se zamiloval , " vysvětloval . " A já na to úplně zapomněl . Poslechni , Sally - < odvezeme> tvoje věci k panu Templovi a potom zajedeme do Islingtonu a vyzvedneme slečnu Meredithovou...

...jistý , jestli jsme natolik kamarády , aby mne o to mohl žádat . " Ale jo , samozřejmě . " " < Odvezl> bys mě k mámě ? Je to kousek od Ascotu . " " Jasně . " " Já si sem zejtra někoho pošlu...

7. *Odvézt něco (někoho) někam něčím* se objevilo v 72 případech, „něčím“ znamená nějakým prostředkem:

...vyhnal mě ven . " " Kde je teď ? To ji taky zabil ? " " To snad ne , chtěl ji asi někam < odvézt> autem . Věděl už ale , že se k nám na dvůr od lesa stále někdo dívá , tak ji radši rychle...

..." Nemůžu ! Nejde to ! " a tak jsme zastavili a máma čekala , až přijede policista a < odveze> nás naším autem dolů ; posadila se vedle něj na sedadlo pro spolujezdce a čas od času se...

8. *Odvézt něco (někoho) někam na něčem* má 27 výskytů:

...Prosinec , kde horalé prokřehlí zimou kácejí stromy , aby zpracované dříví na svých kárách < odvezli> dolů do města . Na fresce je zachycen zřejmě nejstarší pohled na hrad Buonconsiglio s jeho...

...na závěr si dají trochu rýže . Ženy začínají rýží a k tomu přidají trochu masa . Pak Thai < odveze> svou nemocnou tchyni na motorce do nemocnice . Ještě před pár desítkami let přitom příslušníci...

9. *Odvézt něco (někoho) někam v něčem* má 26 výskytů, „v něčem“ je ve významu „uvnitř prostředí“:

...zápasu celí zchvácení . " Dole stojí jeho drožka , " řekl Sherlock Holmes . " Můžete ho v ní < odvézt> do Scotland Yardu . A teď , pánové , " pokračoval , " naše malá záhada je rozluštěna...

...jsem šťastím bez sebe . Když už je řeč o výletech : dneska jsem byl na matčině pohřbu . < Odvezli> mě tam tři tajní v uzavřeném autě , udělalo to na mě velký dojem . Prosvištěli jsme městem...

10. *Odvézt něco (někoho) v něčem* má 25 výskytů:

...policista Tomáš Čermák . Celou akci , kdy Čermák poslankyni povalil na zem a nakonec spoutal a < odvezl> v autě , sledovaly i dvě její děti , Sebastian a Nina . Čermák dnes čelí obvinění z ublížení...

...chování ovšem neustupovalo nikomu a ničemu . " Co se tady děje , Harry ? Vy jste to tělo < odvezl> v autě ? " " Musel jsem . Kdybych to neudělal , musel bych ho vytáhnout z auta před zraky...

11. *Odvézt něco (někoho) něčím* má 24 výskytů:

...věci policejní mluvčí s tím , že pachatel pak do objektu přijel automobilem a jím svůj lup < odvezl> . Majitelce zloděj způsobil škodu téměř padesát tisíc korun . Po dvojitém saltu počítali...

...něčem přemýšleli . " Jak si mám zavolat taxi ? " " Stačí , když řeknete Marchandeauovi . < Odveze> vás dodávkou . Vždycky vozí lidi na nádraží . " Ozval se Theův hlas : " Tak hrajem , nebo...

12. *Odvézt něco (někoho) na něčem* má 22 výskytů:

...areálu prodejny stavebnin ve Dvoře Králové nad Labem neznámý zloděj . Ukradený materiál < odvezl> na nákladním automobilu . Majiteli prodejny způsobil škodu téměř půl milionu korun . Dráhy...

...V kasárnách viděl Letomin 18 . července i šoféra Ljuchanova a ten mu říkal , že zabité < odvezl> na nákladním autě . A dodal , že tam v té tmě málem zapadl mezi pařezy . Ale kam mrtvolý...

13. *Odvézt něco (někoho) k někomu někam* má 20 výskytů:

..." C. L. znovu nastartoval . " Poslyš , původně jsem ti chtěl jenom ukázat cestu a pak tě < odvézt> zpátky k mámě . Ale napadá mě , že lepší bude dojet na farmu . Máma si tě tam může vyzvednout...

...prohnanější , než je sám . Musíte se před ním dnes večer zamknout . Kdyby se příliš rozzuřil , < odvezeme> vás k tetě do Harrow . Ale teď musíme co nejlépe využít svého času , a proto nás rychle...

14. *Odvézt něco (někoho) někomu někam* má 13 výskytů:

...šel za tři měsíce domů . Propustili ho od soudu . " " Nahaž to všechno do pytlů a já ti to < odvezu> do nového bytu , " řekl Emil , holič u raka . " Počkej , tady to úmrtní oznámení : Podáváme...

...hlasů , což znamená , že jeden z poslanců koalice mu hlas nedal . Topolánek přitom ráno < odvezl> prezidentovi na Hrad všech sto podpisů koaličních poslanců . " Někdo volby blokuje . Ukáže...

15. *Avalenční použití slovesa odvézt* má 8 výskytů:

...Švédská automobilka Scania přichází pro stavební firmy s novinkou - otestovat , koupit a < odvézt> . Ruku v ruce se stavebním boomem jde i potřeba nových vozidel pro stavebnictví . " Rozhodli...

...Specializují se pouze na skladování , prodej nebo dopravu . Patří sem : cash-and-Carry (zaplat' a < odvez>) - zaměřuje se na drobné podnikatele . Je umožněn pouze nákup v hotovosti a odvoz si musí...

16. *Odvézt někoho odněkud na něčem* má 5 výskytů:

...před dvěma lety neustál dojezd do telemarku , a s pochroumanou levou nohou ho ze stadionu < odvezli> záchranáři na saních . Zatímco Jakub Janda se tehdy radoval jako vítěz K. O. souboje prvního...

17. *Odvézt někoho odněkud někam něčím* má 5 výskytů:

...ani nehodil , takže si ho směl nechat . Na hodinu ho zavřeli do světlé čisté cely a pak ho < odvezli> vlakem v 12.40 z New Street do Cannocku . V 13.08 odjezd z Walsallu , připomněl si v duchu...

18. *Odvézt něco (někoho) pro někoho někam* má 3 výskyty:

...Napoleona tento rozkaz : " Přivezl jsem s sebou tři železná lůžka . Příkazuji , aby jedno bylo < odvezeno> do Marciana pro Madame Mère . Doufám , že místostarostův domek jí bude vyhovovat a že se...

19. *Odvézt něco odněkud něčím* má 2 výskyty:

...se domluvil s dalšími čtyřmi muži a poté zrealizoval krádež ve větším stylu . S kumpány < odvezl> nákladním vozem okna ze stavby domu v obci Sadov u Karlových Varů . Majiteli domu způsobili...

20. *Odvézt někoho odněkud někam v něčem* má 2 výskyty:

...jednodolarovky mi tu už nikdo nesmění , " brání se Ázerbájdžánec , který má skupinu novinářů < odvézt> v mikrobuse z Baku časně ráno na letiště . Kovová eura také nechce . Po pětidolarovce ale...

Pouze jednou se objevily následující valenční struktury:

21. *Odvézt někoho místo někoho*:

...tady , " smála se . " Přijel , ten tvůj Herinek , oháněl se bičem a byl by si sestřičku < odvezl> místo tebe . " Že mu jich pár naložila . Nechala jsem ji při tom , co se budu hádat ? Ale...

22. *Odvézt někoho od někoho někam*:

...šílenství . Ale Sofii nedostaneš . Nikdy . Sofie je moje , slyšíš , moje , a já ji od tebe < odvezu> , daleko , do Ameriky , kde s Jonasem dostaneme práci . " " Kláro . " Kerstin vstala...

23. *Odvézt někoho za něco*:

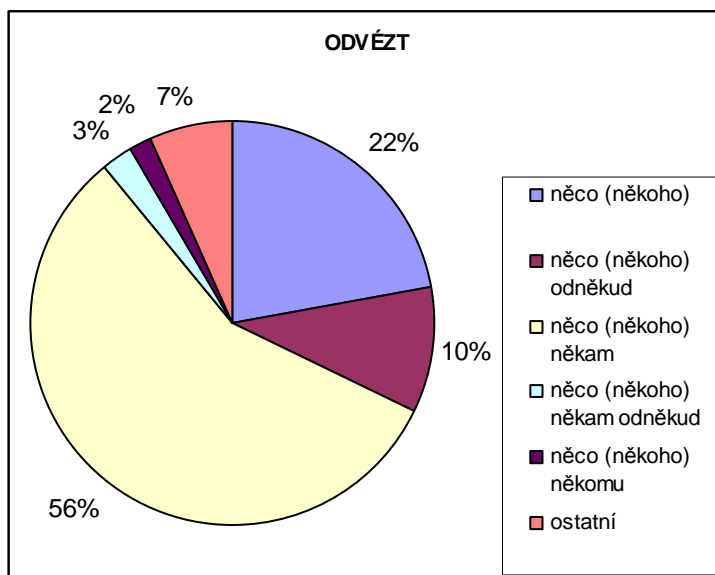
...procent . Hlavně rychle reagovat Jak je ale možné , že vydělává firma , která své zákazníky < odveze> i za pouhou korunu , zatímco klasičtí dopravci s násobně vyšší cenou prodělávají ? " Dokážou...

24. *Odvézt někoho za něco někam*:

..." Ale já jedu na I. P. Pavlova . " " Podívejte , já jsem vám dal korunu , tak mě za ni < odvezete> tam , kam potřebuju ! " " Ano , " zašeptal zblbe řidič a nastoupil do vagónu . " Stulík...

25. Odvézt něco někomu odněkud:

...chápe . Pak ale dodala : " No hele , já bych potřebovala , abyste zkoncentrovali síly a < odvezli> mi z Rašidu osobní věci . Víš mám tam třeba takovej ten automat na kapučíno a taky nějaký...

Graf 10. Procentní podíl vazeb slovesa *odvézt* v korpusu SYN2010.

Podíváme se na sloveso *odvézt* z hlediska sémantického. Ve většině případů sloveso má základní význam (91%). Abstraktní význam se vyskytuje ve 522 případech. Většinou to patří do publicistiky a sportovní tematiky.

1. Abstraktní význam se nejvíc objevil v takových případech jako *odvézt bod*, *odvézt porážku* a *vítězství*, *odvézt medaili*:

...pravdou . Své hráče musím za výkon pochválit , všichni můžeme jen litovat , že jsme si nakonec < neodvezli> senzační bod , který byl blízko , " vyprávěl spokojený kouč Sadské Petr Suchý . Krchleby...

...HC ZUBR Přerov na ledě Valašského Meziříčí . Proti Bobrům si s chutí zastříleli a domů si < odvezli> vysoké vítězství . HC Bobři Valašské Meziříčí - HC ZUBR Přerov 0:6 (0:3 , 0:1 , 0:2)...

...vydání) , červenobílí si už v úterý po zakřiknutém projevu na stadionu italské Fiorentiny < odvezli> domů porážku 0:2 . Za dva týdny v Edenu se pokusí český mistr během odvet o nemožné...

...především ve spojitosti se sportem . V roce 2002 si dokonce jako člen vítězného družstva < odvezl> zlatou medaili z dorosteneckého mistrovství Evropy v moderním pětiboji . Kvůli sportu také...

2. Také se objevuje spojení *odvézt poznatky a zážitky*:

...domluvil , aby byl hodný . Sjezd byl jako každý rok zajímavý , ale hlavně jsem si odtud < odvezl> poznatek , že Omar je génius : münsterland spolužáka Jirky dovršuje už druhý rok života...

...vydala a splnila svůj účel . Dívky se statečně chopily svých nových rolí a ze Sušice si < odvezly> spoustu krásných , některé dokonce nezapomenutelných , zážitků , " doplnil . Loap Offpark...

3. Ve významu *dostat se do bezpečí*:

...tříměsíčním děckem dozadu do auta , sám skočil za volant , a když couval z garáže , aby < odvezl> rodinu do bezpečí , dostal zásah do ramene . Když odbočil na ulici vedoucí na sever , byl...

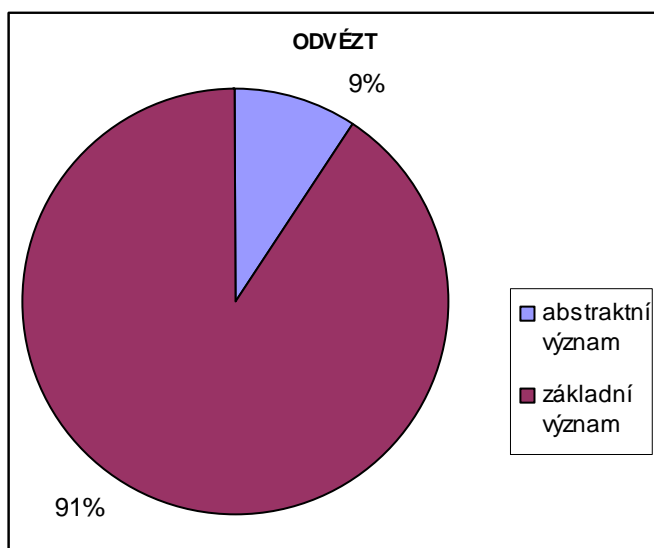
4. *Odvézt cenu*:

...přímým duelem dvou nejlepších hráčů turnaje . Cenu pro nejlepšího smečáře si do Chodova < odvezl> v dresu Aše hrající Martin Čermák a cenu nejlepšího poláře Tomáš Bíbr . Buldoci smázli...

5. *Odvézt na smrt, na věčnost*:

...Žádná odpověď . Místo ní jen nehybně stojící převozník s nataženou rukou , připravený < odvézt> člověka na věčnost . Robert dýchal stále mělčeji . Pod očima měl tmavé kruhy a kůži popelavou...

...bolestí dodává , že o sedm měsíců později byl Wächter osobně odpovědný za transport , který < odvezl> na smrt Simonovu matku . " " Wächter má na svědomí smrt dalších 800000 lidí , dodává Wiesenthal...

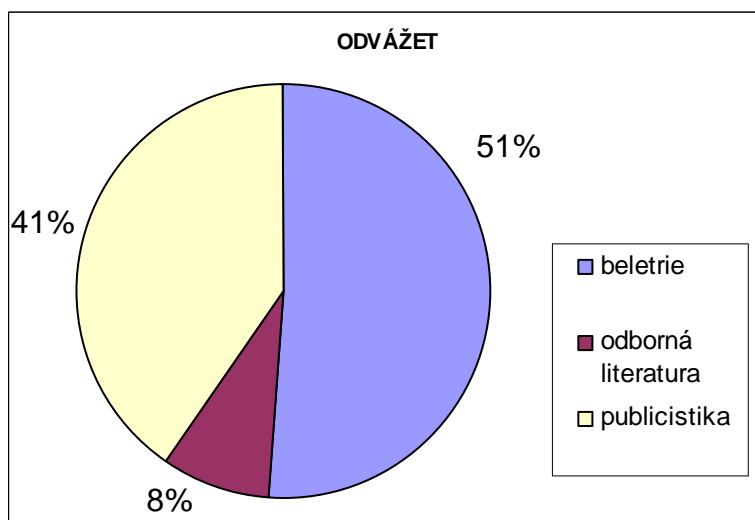

Graf 11: Zastoupení významů slovesa *odvézt* v korpusu SYN2010.

3.6 Sloveso *odvážet*

Sloveso *odvážet* je nedokonavé a podle Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení má stejné vazby jako jeho protiklad sloveso *odvézt*.⁵¹ V korpusu SYN2010 sloveso *odvážet* má 720 výskytů, ze kterých do beletrie patří 368 případů, do odborné literatury – 60 případů, do publicistiky – 292 případů.

Graf 12: Zastoupení slovesa *odvážet* v korpusu SYN2010.

Podíváme se na sloveso *odvážet* ze syntaktického hlediska.

1. U slovesa *odvážet* stejně jako u slovesa *odvézt* se nejvíc vyskytuje vazba *odvážet něco (někoho) někam*. Takových případů je 259, což činí 36% z celkového počtu výskytů.

Základní předložky významu „někam“ jsou *do, na, k*.

do: ...postavili se vedle Conrada , blízko letadel na stojánce . Právě odklízeli letadla na noc . Jedno < odváželi> do hangáru , dva mechanici tlačili křídla a třetí zvedal ocas od země . Conrad ukázal po...

...a popojíždět porodnicí sem tam . Jenže toho užil málo , protože ještě téže noci jsme ho < odváželi> do nemocnice . Velice mě to postrašilo , ale ovládl jsem se , abych nezvyšoval strach Evin...

k: ...čem jsem jí mohl pomoci . Maminka mě vždycky obložila nakoupenými věcmi a já jsem je pyšně < odvážel> k našemu baráku . S výběrem jsem jí pomoci nemohl , protože naše samoobsluha nebyla pro...

...slunce se znovu klube zpoza mraků . Loučíme se s pevninou a nastupujeme na loď , která nás < odváží> k naší poslední zastávce . Ostrůvek Cayo Levisa je dvacet kilometrů od kubánského pobřeží...

---

⁵¹ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A. , Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Akademie, Praha, 2005, s. 186.

na: ...problém zaměřil svou představivost . Možná že si někdo , kdo opouštěl Zemi navždycky , s sebou < odvážel> na novou planetu svůj nejcennější poklad - asi tak deset svazků , které mu toho daly v...

...muži v uniformě , salutují a žádají naše cestovní dokumenty . Nekompromisně je odebírají a < odvážejí> nás na policejní stanici . Začínají důkladnou prohlídkou batohů . Výslech probíhá v angličtině...

Dvakrát se objevila předložka *mimo*+*Akuzativ*, pouze jednou - *pod*+*Akuzativ*, *před*+*Akuzativ*.

Mimo+*Akuzativ*:

...tu měli sněhovou kalamitu , nebylo ani kam dávat sněh z cest , musely ho nabírat bagry a < odvážet> mimo město , teď je to úplně opačný extrém , " řekl Jaroslav Hanzlík z Železné Rudy na...

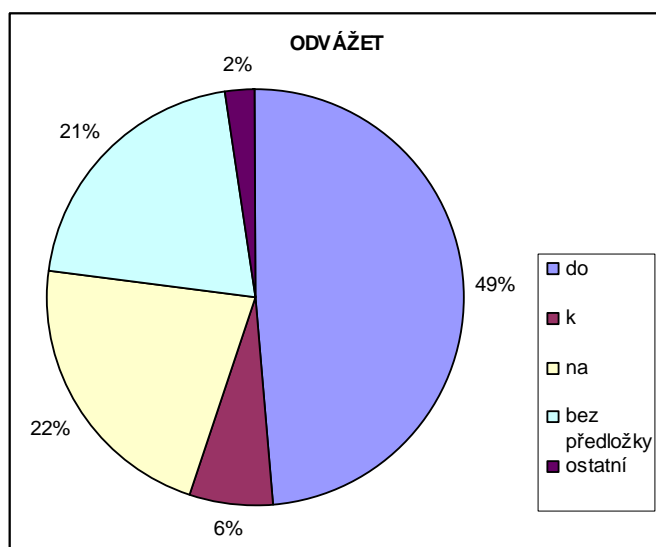
Pod+*Akuzativ*:

...soukromý skibus provozovat od 25 . prosince letošního roku , uvedl , že zastávek bude více . " < Odvážet> lyžaře autobusy pod klínovecké svahy k lanovkám do Loučné nebo další lyžaře k lanovce do...

Před+*Akuzativ*:

...Protože je opilý , lékař ho posílá na záchytku , ta je ale plná , a tak jej strážníci < odvážejí> před ubytovnu . Protože je zavřená , posadí ho na lavičku a odjedou . Není známo , jak...

Následující graf 13 znázorňuje procentní podíl předložek ve valenci *odvážet něco (někoho) někam*.

Graf 13. Procentní podíl předložek ve valenci *odvážet něco (někoho) někam*.

2. Na druhé pozici je valenční vazba *odvážet něco (někoho)*, která má kolem 33% z celkového počtů výskytů:

...uniknout . Nakonec našel muže , který pomáhal seitrový olej nakládat a vzpomněl si , kam ho < odváželi> . Eragon se na to skladiště šel celý rozrušený podívat a pak se vrátil do Zlaté koule...

...Randýsek , který havaroval na motorce a natřikrát si zlomil nohu . " Vrtulníky tu nestíhají < odvážet> zraněné . Všude se někdo válel . Nejčastější byl vyražený dech a odřeniny , " vykreslil...

3. Valenční vazba *odvážet něco (někoho) odněkud* má kolem 16%. Základní předložka je *z / ze*:

...s ostatními silnými chlapci s dvoukolákem po lágru a sbírat šaty po mrtvých . Někdy také < odváželi> odpad z kuchyně a tehdy měli svátek nad haldou slupek od brambor , mastných špekových kůží...

...vláda snažila všechno utajit . Lidi zachvátila panika , především začali z hlavního města < odvážet> děti , " říká . Iljuk mezi prvními po Černobylu v roce 1991 opustil Ukrajinu a přesídlil...

Předložka *od* se objevila v 2 případech:

...z nichž je vždy 5 v provozu 24 hodin denně 365 dní v roce . Na obsluhu vozíků , které < odvážejí> kontejnery od jednoho jeřábu , jsou potřební 4 zaměstnanci (pokud bereme 40hodinový pracovní...

4. *Odvážet něco (někoho) odněkud někam* má 26 výskytů.

...třídě se nacházejí plastové nádoby na tříděné komodity a jednou týdně se ze školního dvora < odvážejí> do velkého sběrného dvora v obci . Dotáhnout celý projekt až do konce , tj. v současnosti...

...továrnu na předměstí změnili v zajatecký tábor britských vojáků a Židů a týdně odtamtud < odváželi> alarmující počet řeckých Židů do Německa . Koncerty probíhaly dva večery po sobě...

5. *Odvážet něco (někoho) za nějakým účelem* má 24 výskytů, ze kterých *odvážet něco (někoho) za nějakým účelem* má 18 případů:

...břicha a hlavy nereaguje . Zdravotní sestra ji předává sanitářům , kteří nemocnou rychle < odvážejí> na vyšetření . Hromadná havárie a třicítka zraněných . To byl základní námět nácviku traumatologického...

...vypálení sousední vesnice . Podezřelého cizince zbijí pažbou kalašnikova , naloží do džípu a < odvážejí> k výslechu . Z vypálení vesnice jsou podezřelé nepravdivé ugandské jednotky potulující...

Odvážet něco (někoho) někam za nějakým účelem má 5 případů:

...Je 11,30 a vyjíždíme k muži , který upadl na ulici a rozbil si hlavu . Muže po ošetření < odvážíme> k chirurgickému ošetření na chirurgii nemocnice v Pardubicích . Snad už bude klid na oběd...

Odvážet někoho odněkud na něčem za nějakým účelem má jeden výskyt:

...žáda a hlavou se udeřil o led . Shanahan s lékaři začal hovořit , až když ho na nosítkách < odváželi> z ledu k ošetření v nemocnici s podezřením na otřes mozku . Zápas nedohráli ani další domácí...

Následující valenční struktury mají pouze 7 výskytů:

6. Odvážet něco (někoho) na něčem:

...ulici objevili lahůdky , na které dříve nenarazili . Na malé kárce nedávno spolu s pečivem < odváželi> i nenačatou láhev šampaňského , pomeranče či výběrovou bonboniéru Toffifé . . V Blížkovicích...

...se dole roztřístily . Přeprava již rozbitých kamenů pak byla poměrně jednoduchá . Koně je < odváželi> na kárách , jednotlivé kusy vytahovaly ovce a Majka s Benjaminem se zapřáhli do staré bryčky...

7. Odvážet něco (někoho) něčím:

...na hromady . Počkat s odvážením sněhu chtějí naopak v Bystřici nad Pernštejnem . " Zatím < odvážet> sněh nákladními auty nebudeme . Počkáme , protože má přijít tání , " řekl ředitel Technických...

...jejíž bagry drancovaly ze zdejších předvěkých řek zlato a platinu , a společnost si je < odvážela> vlastní lodí , která z ústí řeky San Juan bez jakékoli kontroly vyplouvala do celého světa...

8. Odvážet něco (někoho) někam na něčem:

...huayrachinas " , které vytápěli dřevem a pichlavou trávou " paja brava " . Poté stříbro < odvážely> lamy na svých hřbetech do Aricy (Chile) nebo do Callau (Peru) . ZÁVIST KRÁLŮ Karel...

...Pak už k ničemu zvláštnímu nedošlo , vyjma toho , že když po týdnu vlezlého veterináře < odváželi> na sněžném skútru do Nunnanenu , stihl mezitím nakazit rýmou i Soňu a Huuskonena . V čase...

9. Odvážet něco (někoho) v něčem má 6 výskytů:

...slyším naříkat . Pořád je slyším naříkat . " June se dobelhá k tobě . " Ze začátku Guntherovi < odváželi> těla ve člunu a házeli je do moře . Jenže jedna z mrtvolek vyplavala na břeh a nebýt toho...

...Co všechno se dá vyčíst z lesku očí .) Ne ? Že ji neviděl nahou ? Rozhodně ne , když ji < odváželi> - oblečenou k jiné příležitosti - v policejním autě . Ani tehdy , když jsem ji šel poprvé...

10. Odvážet něco (někoho) někam něčím má 5 výskytů:

...prach kradlo průběžně pět mužů z firmy v Hazlově na Chebsku . " Do sběrných surovin materiál < odváželi> nákladním autem . Celkem ukradli přes dvacet tisíc kilogramů a za materiál vyinkasovali...

...více než dva tisíce lahví perlivého vína v hodnotě zhruba 97 tisíc korun . Víno postupně < odváželi> do nedalekého lesíka vypůjčeným vozem . Při poslední jízdě však auto zapadlo v rozmočené...

11. Odvážet někoho od někoho má 4 výskyty:

...motorových vozidel . Nehoda se stala mezi Kunínem a Hladkými Životicemi ve chvíli , kdy Holub < odvážel> syna od své bývalé manželky . Obžalovaný přitom možná není jediným viníkem nehody . U soudu...

12. *Odvážet něco někomu někam* má 3 výskyty:

...Muž stojící na stráži však zůstal netečný . Dovnitř vešel další ze skupiny , řidič , který < odvážel> porsche zpět paní Caudillové . " Příjemná stará dáma , " řekl . " Dokonce nařídila sluhovi...

13. *Odvážet něco někam v něčem* má 3 výskyty:

...poznáš . " Okruh jeho známých se však nyní rozšířil . Seznámil se s mladým dřevařem , který < odvážel> své čtyři děti v malém otevřeném člunu do školy v Echo Bay každé ráno a zpět každé odpoledne...

14. *Odvážet něco odněkud na něčem* má 2 výskyty:

...snažili rychle zachránit svoje životy , dobytek a další domácí zvířata . Nejcennější majetky < odváželi> z ohrožených míst na loďkách . Naštěstí nikdo nepřišel o život , ale několik domků na Kostelním...

15. *Odvážet něco (někoho) odněkud v něčem* má 2 výskyty:

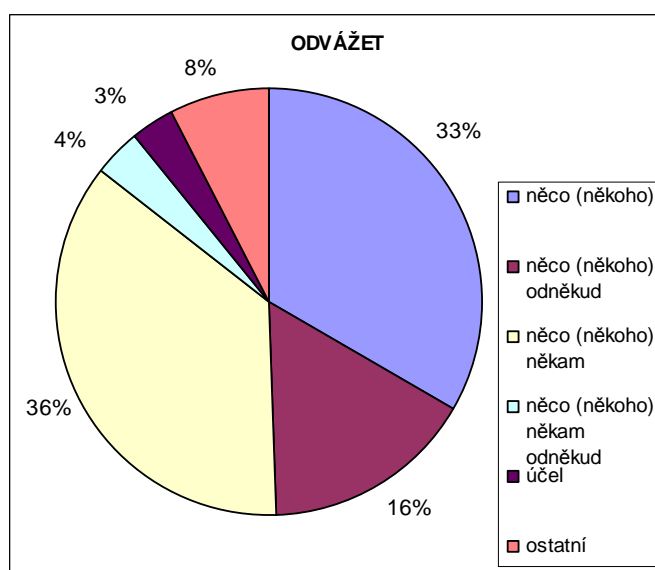
...šedém obleku a ošlapaných botách se ani moc nesnažil svou přítomnost kamuflovat . Když řidič < odvážel> Digbyho a Hermii od britského vyslanectví v pronajaté limuzíně Volvo , která byla přestavěna...

16. *Odvážet někoho odněkud něčím* má 1 výskyt:

...komplikoval silný déšť . Záchranáři mrtvé a raněné od chrámu ležícího na úpatí Himálaje < odváželi> lanovkou a vrtulníky . U nemocnice ve městě Biláspur vykládali z nákladních aut mrtvé zabalené...

17. *Odvážet něco odněkud někam něčím* má také pouze 1 výskyt:

...u potoka Kamenice by bylo přikryto izolačními plachtami a v případě potřeby by se z něj < odvážel> materiál na korbách nákladních aut do Vesce . Je to absurdní . Z hor se lyžařské závody...

Graf 14. Procentní podíl vazeb slovesa *odvážet* v korpusu SYN2010.

Podíváme se na sloveso *odvážet* ze hlediska sémantického. Ve většině případů sloveso má základní význam (88%). Abstraktní význam se vyskytuje ve 86 případech, což tvoří 12%.

1. Většinou to patří do publicistiky a sportovní tematiky ve významu *odvážet vítězství, porážku*:

...neztratili . Mezi oddíly z Polska , Litvy , Bulharska , Rakouska , Česka a Slovenska si < odváží> významné úspěchy . Úplný nováček na tatami , Kristýna Dvořáková , v hmotnosti do 39 kilogramů...

...kole se jim nepodařilo získat tři body . Přestože i tentokrát podali sympatický výkon , < odvážejí> si z hřiště Ratboře prohru 4:2 a jsou s jedenácti body beznadějně poslední . " Prvních...

2. Také se objevuje ve významu *odvážet zážitky a poznatky*:

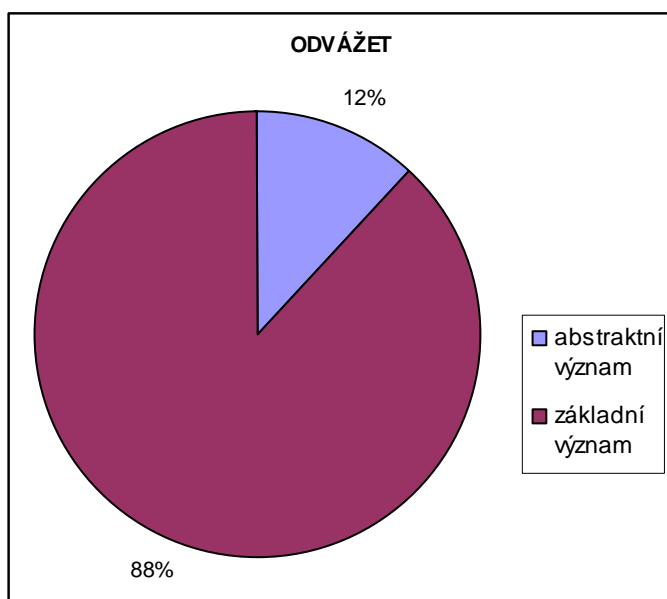
...už nebudu mít výmluvu , proč jít každý den ráno do ateliéru . No , aspoň si budu z Paříže < odvážet> užitečnou zkušenost . Prohlížela jsem si svůj obraz a Gérard mě s obavami pozoroval . Věděla...

3. *Odvážet někoho do bezpečí*:

...dovedli , zpevnili nohu dlahami , naložili svého velitele na vůz a pod ozbrojenou ochranou ho < odváželi> do bezpečí . Krátce po půlnoci devětadvacátého března se tedy Villův oddíl rozpadl na dvě...

4. *Odvážet někoho na smrt*:

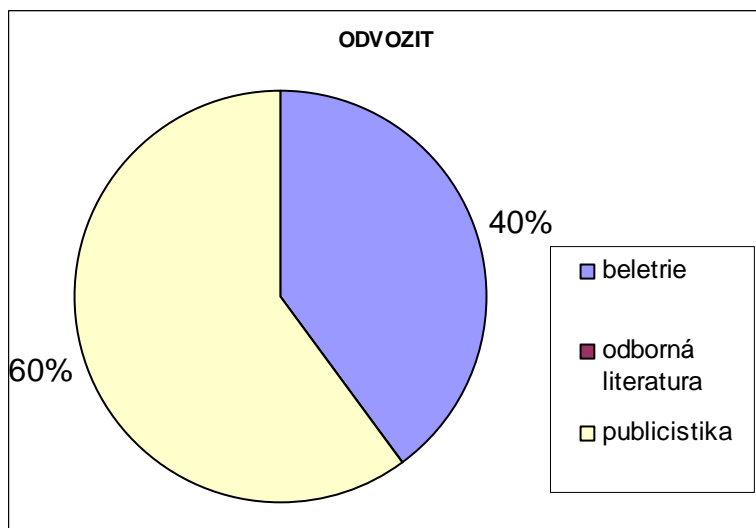
...zaručí , že bývalý německý voják , jemuž by podal ruku k usmíření , nehlídal dobytčák , který < odvážel> jeho rodinu na smrt ? Nerad poslouchá nářky sudetských Němců . " Zapříčinili okupaci Československa...

Graf 15: Zastoupení významů slovesa *odvážet* v korpusu SYN2010.

3.7 Sloveso odvozit

Sloveso *odvozit* je dokonavé a má v korpusu SYN2010 pouze 5 výskytů, ze kterých 2 patří do beletrie, 3 – do publicistiky.

Graf 16: Zastoupení slovesa *odvozit* v korpusu SYN2010.

Ve třech případech se objevila valence *odvozit něco*:

...všechno to na kárce navozíš do žluté popelnice , kam plasty patří . Dokud všechno nerozřežeš a < neodvozíš> , nedostaneš večeri ani se nebudeš moct dívat na televizi ! " Hermelína , které se při...

...podle sousedů výjimečně viděla sluníčko jen skrz okno . " Stará , idem ! Sehnat aviju a < odvozit> to , " pokřikoval Václav a rovnal vaničku s nejmenšími štěňaty na kočárek . Co chtěl do...

Valence *odvozit něco odněkud* se objevila ve dvou případech s předložkou *z*:

...světové války . Puch smrti v ulicích byl nesnesitelný . Vojenské nákladáky ještě nestačily < odvozit> z chodníků hromady mrtvol , a vojáci museli čelit zoufalým hloučkům , které hledaly své...

...nemohoucí starý otec . Margaret musí sehnat vysokou částku a přitom vše utajit před sousedy , < odvozit> děti z hudebních a sportovních kroužků - a ještě řešit nejednoznačný vztah k mladému vyděrači...

V korpusu SYN2010 se objevil jeden abstraktní význam slovesa *odvozit*:

..." Je to nádherná recese . Užívám si to , i tu neopakovatelnou atmosféru kolem . Hlavní je dojet do cíle . A také , aby se nikomu nic nestalo , " říká triapadesátiletý muž , který se na start postavil i s dvěma bratry . " Kolo mám po stařečkovi , je počítám tak padesát let staré . Kolik to odvozilo kopřiv , " směje se zaměstnanec Ligy Hlohovec . "...

4. Interpretace získaného materiálu

V této kapitole budeme porovnávat výsledky získané v předchozí kapitole.

Dokonavé sloveso *dovézt* má v korpusu 1301 výskytů, nedokonavé sloveso *dovážet* - 771 výskytů, dokonavé sloveso *dovozit* – 2 výskyty.

Slovesa *dovézt* a *dovážet* mají stejné základní vazby, ale procentní podíl je různý. U slovesa *dovézt* se nejvíc objevuje vazba *dovézt něco (někoho) někam* (53%), zatímco u slovesa *dovážet* má pouze třetí výsledek (24%). Naopak u slovesa *dovážet* se nejvíc vyskytuje *dovážet něco/někoho* (33%), ale u slovesa *dovézt* je to druhá pozice a pouze 15%. Valenční vazby *něco na něčem; něco v něčem; něco někam něčím; něco někam na něčem*, které jsou uvedeny ve Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení⁵², se objevují v malém počtu případů. V korpusu SYN 2010 byly rovněž nalezeny valenční struktury, které nejsou uvedeny v tomto slovníku⁵³. To jsou vazby *něco někomu někam; něco (někoho) odněkud někam; něco (někoho) někomu odněkud; něco (někoho) odněkud někam na něčem; něco někomu od někoho; něco někomu odněkud v něčem; něco (někoho) odněkud v něčem; něco odněkud pro něco; něco někomu v něčem, něco někomu na něčem*. Také v korpusu SYN2010 se dvakrát vyskytlo sloveso *dovozit*.

Tabulka 1 znázorňuje procentní podíl valenčních vazeb sloves *dovézt*, *dovážet*, *dovozit*, které mají největší počet výskytů v korpusu SYN2010.

	Něco (někoho)	Něco (někoho) někam	Něco (někoho) odněkud	Něco (někoho) někam odněkud	Něco někomu	Ostatní	Celkový počet výskytů
Dovézt	15%	53%	12%	6%	5%	9%	1301
Dovážet	33%	24%	29%	8%	1%	5%	771
Dovozit	0%	50%	0%	50%	0%	0%	2

Tabulka 1. Procentní podíl vazeb sloves *dovézt*, *dovážet*, *dovozit*.

⁵² Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Academia, Praha, 2005.

⁵³ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Academia, Praha, 2005.

Tabulka 2 znázorňuje valenční struktury sloves *dovézt*, *dovážet* podle Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení⁵⁴ (velké písmeno S je u vazby, která je popsána v tomto slovníku) a struktury, které se objevily na základě analýzy dat ČNK SYN2010.

	Dovézt	Dovážet
avalenční použití	+	+
něco (někoho)	S	S
něco (někoho) někam	S	S
něco někomu na něčem	+	
něco (někoho) na něčem	S	S
něco (někoho) někam na něčem	S	
něco (někoho) něčím	+	+
něco (někoho) někam něčím	S	
něco (někoho) někomu někam	+	+
něco (někoho) odněkud někam	+	+
něco (někoho) někomu	S	S
něco někomu někam odněkud	+	+
něco někomu od někoho	+	
něco (někoho) někomu odněkud	+	+
něco někomu v něčem	+	+
něco někomu odněkud v něčem	+	
něco (někoho) odněkud	S	S
něco odněkud na něčem		+
něco odněkud něčím	+	+
něco odněkud někam na něčem	+	
něco odněkud pro něco (někoho)	+	+
něco odněkud v něčem	+	

⁵⁴ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Academia, Praha, 2005, s. 65-66.

něco (někoho) pro něco (někoho)	+	+
něco v něčem	S	S
něco (někoho) někam v něčem	+	+
někoho za někým (něčím)	+	
něco za něco někam		+

Tabulka 2. Valenční struktury sloves *dovézt*, *dovážet*.

Podle tabulky 2 vidíme, že dokonavé sloveso *dovézt* má více valenčních struktur, než nedokonavé sloveso *dovážet*. Podle Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení slovesa *dovézt* a *dovážet* mají stejné valenční vazby⁵⁵, ale při analýze dat korpusu SYN2010 se tento předpoklad zcela nepotvrdil. Sloveso *dovážet* nemá takové valenční struktury jako *dovážet něco (někoho) někam na něčem* a *dovážet něco (někoho) někam něčím*.

Můžeme mluvit skutečně jen o vidovém protikladu u následujících valenčních vazeb: *dovézt / dovážet něco (někoho)*; *něco (někoho) někam*; *něco (někoho) na něčem*; *něco (někoho) něčím*; *něco (někoho) někomu někam*; *něco (někoho) odněkud někam*; *něco (někoho) někomu*; *něco někomu někam odněkud*; *něco (někoho) někomu odněkud*; *něco někomu v něčem*; *něco (někoho) odněkud*; *něco odněkud něčím*; *něco odněkud pro něco (někoho)*; *něco (někoho) pro něco (někoho)*; *něco v něčem*; avalenční použití; *něco (někoho) někam v něčem*.

Pouze u perfektiva *dovézt* se vyskytují vazby: *dovézt něco někomu na něčem*; *něco (někoho) někam na něčem*; *něco (někoho) někam něčím*; *něco někomu od někoho*; *něco někomu odněkud v něčem*; *něco odněkud někam na něčem*; *něco odněkud v něčem*; *někoho za někým (něčím)*.

Pouze u imperfektiva *dovážet* se vyskytuje vazba: *dovážet něco za něco někam*.

Ve Slovníku spisovného jazyka českého (dále SSJČ)⁵⁶ sloveso *dovézt* má následující valenční struktury: *dovézt někoho (něco) - dovezli zboží*; *někoho (něco) někam - dovezli ho do nemocnice*; *někoho (něco) něčím - dovezli nás autem*; *někoho (něco) na něčem - slámu dovezl na trakaři*; *něco odněkud - dovezeme obilí ze Sovětského svazu*.

⁵⁵ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Academie, Praha, 2005, s. 65-66.

⁵⁶ Slovníky SSJČ, SSČ, PSJČ, Český Wordnet jsou k dispozici na <http://nlp.fi.muni.cz/en/nlpc> v elektronické podobě.

Ve Slovníku spisovné češtiny (dále SSČ) sloveso *dovést* má pouze 2 valenční vazby: *doprovést vozidlem (něco něčím)* a *opatřit zboží z ciziny (něco odněkud)*.

V Příručním slovníku jazyka českého (dále PSJČ) se vyskytují pouze vazby *dovést koho, co, kam, doprovést vozidlem někam*.

Ve slovníku Český Wordnet (WNCZ) se objevily následující valenční rámci:

1. někoho (něco) někam: *dovezl mě domů, dovezl náklad na stavbu.*
2. něco (někoho): *zásilková služba dovezla zboží.*
3. něco (něčím) odněkud někam: *obchodník k nám dováží koření z Indie, společnost dováží zboží letadly.*

Slovník Český Wordnet (WNCZ) je jediný slovník, kde se objevila valenční struktura *něco odněkud někam*.

Sloveso *dovážet* ve Slovníku SSJČ má pouze 2 valenční vazby, *dovážet někoho někam, dovážet něco*: *dovážet účastníky na nádraží; dovážet cizozemské zboží*. Ve Slovníku SSČ se objevila pouze jedna vazba *dovážet něco*: *některé suroviny musíme dovážet*. Slovník PSJČ nabízí stejné valence jako slovníky SSJČ a SSČ.

Sloveso *dovozit* v SSJČ má význam *dokončit vození; přestat vozit něco; dovozit písek; dovozil a vypřáhl koně*. Ve Slovníku PSJČ *dovozit* má stejný význam a valence.

Z výše uvedeného můžeme říct, že současné slovníky českého jazyka zachycují pouze základní význam a základní jednoduché valenční struktury sloves *dovést, dovážet* a *dovozit*.

Dokonavé sloveso *odvézt* má v korpusu 5513 výskytů, nedokonavé sloveso *odvážet* - 720 výskytů, dokonavé sloveso *odvozt* - 5 výskytů.

Slovesa *odvézt* a *odvážet*, stejně jako slovesa *dovést* a *dovážet*, podle slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení mají stejné valenční vazby.⁵⁷ Sloveso *odvozt* má pouze 2 vazby, *odvozt něco (někoho)* a *odvozt něco (někoho) odněkud*.

Tabulka 3 znázorňuje procentní podíl valenčních struktur, které mají největší počet výskytů u sloves *odvézt, odvážet, odvozt*.

---

⁵⁷ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Akademie, Praha, 2005, s. 186.

	Něco (někoho)	Něco (někoho) někam	Něco (někoho) odněkud	Něco (někoho) někam odněkud	Něco někomu	Ostatní	Celkový počet výskytů
Odvézt	22%	56%	10%	3%	2%	7%	5513
Odvážet	33%	36%	16%	4%	3%	8%	720
Odvozit	60%	0%	40%	0%	0%	0%	5

Tabulka 3. Procentní podíl valenčních struktur sloves *odvézt*, *odvážet*, *odvozit*.

Tabulka 4 znázorňuje valenční struktury sloves *odvézt*, *odvážet* podle Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení⁵⁸ (velké písmeno S) a struktury, které se objevily na základě analýzy dat ČNK SYN2010.

	Odvézt	Odvážet
avalenční použití	+	+
něco (někoho)	S	S
něco (někoho) někam	S	S
něco (někoho) na něčem	S	S
něco (někoho) někam na něčem	+	+
něco (někoho) něčím	S	S
něco (někoho) někam něčím	+	+
něco (někoho) někomu někam	+	+
něco (někoho) odněkud někam	+	+

---

⁵⁸ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Akademie, Praha, 2005, s. 186.

něco (někoho) někomu	+	+
něco od někoho někam	+	+
někoho místo někoho	+	
něco (někoho) někomu odněkud	+	
něco někomu v něčem	+	
něco někomu někam	+	+
něco (někoho) odněkud	S	S
něco (někoho) odněkud na něčem	+	+
něco (někoho) odněkud něčím	+	+
něco pro něco (někoho) někam	+	
něco (někoho) odněkud v něčem	+	+
něco (někoho) v něčem	+	+
něco (někoho) někam v něčem	+	+
něco za něco někam	+	
něco za něco	+	
něco (někoho) odněkud někam něčím	+	+
něco odněkud někam v něčem	+	
něco (někoho) za nějakým účelem	S	S
něco (někoho) někam za nějakým účelem	S	S

Tabulka 4. Valenční struktury sloves *odvézt*, *odvážet*.

Podle tabulky 4 vidíme, že dokonavé sloveso *odvézt* má více valenčních struktur než nedokonavé sloveso *odvážet*. Podle Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb

a spojení slovesa *odvézt* a *odvážet* mají stejné valenční vazby.⁵⁹ Tento předpoklad se zpracováním dat korpusu SYN2010 potvrdil. Můžeme mluvit skutečně jen o vidovém protikladu sloves *odvézt* a *odvážet* u následujících valenčních vazeb: *odvézt / odvážet* něco (někoho); něco (někoho) někam; něco (někoho) na něčem; něco (někoho) někam na něčem; něco (někoho) něčím; něco (někoho) někam něčím; něco (někoho) někomu někam; něco (někoho) odněkud někam; něco (někoho) někomu; něco od někoho někam; něco někomu někam; něco (někoho) odněkud; něco (někoho) odněkud na něčem; něco (někoho) odněkud něčím; něco (někoho) odněkud v něčem; něco (někoho) v něčem; něco (někoho) někam v něčem; něco (někoho) odněkud někam něčím; avalenční použití; něco (někoho) za nějakým účelem; něco (někoho) někam za nějakým účelem.

Pouze u perfektiva *odvézt* se vyskytují vazby: *odvézt* někoho místo někoho; něco (někoho) někomu odněkud; něco někomu v něčem; něco pro něco (někoho) někam; něco za něco někam; něco za něco; něco odněkud někam v něčem.

Imperfektivní sloveso *odvážet* nemá valenční struktury odlišné od slovesa *odvézt*.

Ve Slovníku SSJČ sloveso *odvézti* má následující význam a valenční struktury: něco (někoho) vezením dopravit odněkud někam pryč: *odvézti* suroviny do továrny; *odvézti* nemocného do nemocnice; *odvézti* děti z tábora. Slovníky SSČ a PSJČ mají stejnou valenci a význam slovesa *odvézt* jako Slovník SSJČ.

Sloveso *odvézt* se objevuje ve Slovníku české frazeologie a idiomatiky⁶⁰: „*odvézt* někoho na Pankrác (policie někoho do věznice v pražské stejnojmenné čtvrti:) *odvézt* zatčeného k výslechu, odsouzeného do vězení“. V korpusu SYN2010 výraz *odvézt někoho na Pankrác* se vyskytuje pouze v 6 případech:

...docela klidná . Vždycky je nějak těžší čekat na nebezpečí než mu stát už tvář . " < Odvezli> je na Pankrác , kde první noc strávila vestoje s čelem u zdi . Při příchodu na celu pak...

Sloveso *odvážeti* podle Slovníků SSJČ a SSČ má stejné valenční struktury jako dokonavé sloveso *odvézt* : *odvážeti* úrodu z polí; *odvážeti* materiál; rychlík nás *odvážel* domů; *odvážeti* děti z prázdnin. (*odvážet* něco odněkud; něco; někoho někam; někoho odněkud).

---

⁵⁹ Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A ., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Nakladatelství Akademie, Praha, 2005, s. 186.

⁶⁰ Slovník české frazeologie a idiomatiky je k dispozici na <http://nlp.fi.muni.cz/en/nlpc> v elektronické podobě.

Sloveso *odvoziti* podle Slovníku spisovného jazyka českého (SSJČ) má význam něco vožením dopravit odněkud někam pryč, například: odvozit dříví. Příruční slovník jazyka českého (PSJČ) uvádí příklady: „Chystal jsem se s potahem domů, abych z lesa odvozil na zimu něco dříví; Přes hranice prý také mnoho odvozil [mlynář dříví]“.

Z výše uvedeného můžeme říct, že slovesa *odvézt*, *odvážet* a *odvozit*, stejně jako slovesa *dovézt*, *dovážet* a *dovozit* mají ve slovnících pouze základní valenční struktury, které se také nejčastěji vyskytují v korpusu SYN2010, ale ostatní slovesné vazby se tam vůbec neobjevují.

Z hlediska sémantického vybraná slovesa mají většinou základní význam. Abstraktní význam se nejčastěji objevuje ve sportovní tematice ve významech zvítězit nebo prohrát. Ve Slovníku české frazeologie a idiomatiky se vyskytuje pouze jeden výraz „odvézt na Pankrác“, který je v korpusu SYN2010 představen šestkrát.

Závěr

Hlavním tématem této bakalářské práce bylo zkoumání sloves pohybu od základů - vézt, -vážet, -vozit ve spojení s prefixy do- a od- ze syntaktického a sémantického hlediska. Teoretická část shrnuje pojetí slovesného vidu, determinovanost a nedeterminovanost slovesa, slovesnou valenci a významy prefixů do- a od- tak, jak je podávají slovníky. Praktická část představuje statistické zpracování dat Českého národního korpusu SYN2010. Na materiálu Českého národního korpusu se ověřovaly valenční struktury a významy vybraných sloves a byly porovnány s různými slovníky českého jazyka. Na základě výsledků bylo zjištěno, že ve slovnících jsou popsány jenom základní vazby vybraných sloves. Některé stanovené valenční struktury se vyskytly pouze u sloves dokonavých nebo nedokonavých. Byly zjištěny základní předložky, které se nejvíc vyskytují v určitých slovesných vazbách, a také předložky, které se objevují pouze okrajově.

Příklady z českého národního korpusu SYN2010 ukázaly, že vybraná slovesa mají většinou základní význam, ale občas se v několika případech vyskytuje i jejich abstraktní použití, zejména ve sportovní tematice ve významu zvítězit nebo prohrát.

Seznam použité literatury

Primární literatura

Čechová M. a kol., Čeština – řeč a jazyk. Praha, ISV 2000.

Čermáková A, Valence českých substantiv, Praha, nakladatelství Lidové noviny 2009.

Český národní korpus – SYN2010. Synchronní korpus češtiny: [výběr z tisku, odborné literatury, beletrie, 100 mln. slov]. Ústav Českého národního korpusu FFUK. Praha. Dostupný z <http://ucnk.ff.cuni.cz>.

Kopečný F., Slovesný vid v češtině. Praha, nakladatelství ČSAV 1962.

Saicová Římalová L., Vybraná slovesa pohybu v češtině. Praha, nakladatelství Karolinum 2010.

Slovník spisovného jazyka českého, Slovník spisovné češtiny, Příruční slovník jazyka českého, Slovník české frazeologie a idiomatiky, Český Wordnet. Centrum zpracování přirozeného jazyka. Masarykova univerzita, Fakulta informatiky. Dostupné z <http://nlp.fi.muni.cz/cs/>.

Svozilová N., Prouzová H., Jirsová A., Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení. Praha, nakladatelství Academie 2005.

Šmilauer V., Novočeské tvoření slov, Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1971.

Sekundární literatura

Čermák F. a kol., Slovník české frazeologie a idiomatiky. 1.-4. Leda, Praha 2009.

Český národní korpus. Úvod a příručka uživatele, Eds. Koček J., Kopřivová, M., Kučera, K. Filozofická fakulta UK, ÚČNK, Praha 2000.

Esvan F., Vidová morfologie českého slovesa. Praha, nakladatelství Lidové noviny 2007.

Načeva–Marvanová M., Perfektum v současné češtině. Praha, nakladatelství Lidové noviny 2010.